

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Δ' ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1930 - ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΟΥ POVERELLO

(Δὲν εἶναι αἰσθημα μυστικισμοῦ ποὺ μοῦ ὑπαγόρευσε τίς γραμμές αὐτές, οὔτε μὲ παρέσυρε τὸ κύμα τοῦ μεταπολεμικοῦ χριστιανισμοῦ.

*Ο San Francesco d'Assisi, παράδοξο φαινόμενο μιᾶς ἄρτιας ἀνθρώπινης συνείδησης ποὺ ἀνθίσε στὸ σκληρὸ μεσαίωνα ἀξίζει ὅλο τὸ ἐνδιαφέρο καὶ τὸν θαυμασμό ἐκείνων ποὺ γιὰ μόνη ἕρησκειά ἔχουν τὴν πίστη πρὸς τὸν ἄνθρωπο

*Ἡ ἐκκλησία κατόρθωσε μὲ τὴν λατρεία της νὰ τὸν ἀπομακρύνει καὶ νὰ τὸν ἀποξενώσει. *Ἐμεῖς προσπαθήσαμε μὲ τὴν ἀγάπη μας νὰ τὸν γνωρίσουμε καὶ νὰ τὸν πλησιάσουμε).

I

Si tibi est necessarium propter animam tuam propter aliam consolationem tuam et vis Leo venire ad me, veni.

*Ἡρθα. *Ὅχι γιὰ παρηγοριὰ μιᾶς ἄχρωμης θλίψης, μήτε ἀπὸ ἐπιτακτικὴ τῆς ψυχῆς ἀνάγκη, μήτε γιὰ νὰ προσευχηθῶ.

*Ἡρθα σὲ Σένα ζωντανός. Μὲ τὴ ψυχὴ γεμάτῃ ἀγάπῃ, μὲ τὸ πνεῦμα καθάριο. Βρονκόλακες τῆς θρησκείας, φαντάσματα τοῦ νοῦ, χίμαιρες καὶ ὄπταισιες δὲν μὲ βασανίζαν.

*Ἡρθα νὰ δῶ τὴ γῆ ποὺ ἀγάπησες. Τὴν ἀπαλή, τὴν μαλακὴ, τὴν ἡμερὴ πεδιάδα ποὺ βαστᾷ τὸν ὄγκο τοῦ πέτρινου, σκληροῦ, γυμνοῦ βουνοῦ. Κυπαρίσια, λεῦκες, χωράφια, ἀλώνια, ἄσπρα βώδια, σωροὶ ἀπὸ σιτάρια, σπιτάκια χαμηλά καὶ ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα, προσφορὰ στὸν ἥλιο, μὲ μύριους χρωματισμούς, καλή.

II

Ἡρεμία καὶ γαλήνη.
Μιὰ μόνη ἐπιθυμία : ἡ ἀταραξία.

III

Ἄφοῦ ἀγάπησες τὴ ζωὴ πῶς νὰ φοβηθεῖς τὸ θάνατο ;
Ἡ ζωὴ δὲν σὲ τρώμαξε γιατί θὰ σὲ φοβίσει τὸ τέλος ;
Ὁ θάνατος ; Μιὰ ἀπόδειξη ζωῆς.
Σὰν ἐννοιωσες πῶς σὲ πλησίαζε (ἦταν μέσα σου, δὲν ἦταν ξένος) τοῦ μίλησες γλυκά, σὰ φίλο πὺν πρόσμενες καὶ τοῦ εἶπες.
«Καλωσόρισες ἀδελφέ μου».

IV

Ὁ θάνατός σου δὲν προκαλεῖ λύπη. Φέρνει χαρὰ.
Οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τὸν ἀποκαλοῦνε ἠρωϊκό. Μὰ γιατί ἠρωϊκὸ ἀφοῦ δὲν νίκησες ἐχθρό ;
Μιὰ ἐκδήλωση, μιὰ ὠραία ἐκδήλωση, μιὰ ἀπλὴ πράξη τῆς ζωῆς.
Γδύθηκες καὶ ξάπλωσες γυμνὸς στὸ χῶμα.
Τίποτε δὲν χώριζε ἐν σάρκα σου ἀπὸ τὴν μητέρα Γῆ,
Μὲ τὴν ὄραση, τὴν ἀκοή, τὴν ὁσφρηση τὴν εἶχες ἀγαπήσει.
Θέλησες καὶ μὲ τὴν ἀφή.
Τὸ σῶμα σου ἡ ὕστατη προσφορὰ σου. Τὶ πολυτιμότερο ;
Συνείδηση τοῦ ἐνὸς μέσα στὸ ὄλον, συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸ σύμπαν, συνείδηση τῶν στοιχείων.

V

Ἡ σοφία δὲν σὲ κούραζε. Τὰ ρητὰ κ' οἱ νόμοι δὲν σὲ βαραῖναν.
Σὰν ἔχεις καρδιά γιατί νάχεις βιβλία ;
Τὰ βιβλία, ἔλεγες, νὰ τὰ ρίζουμε σὲ μέρη σκοτεινὰ καὶ κρυφά.
Στὸν ἥλιο γυμνὴ ἡ καρδιά. Στὸ φῶς ἡ ἀγάπη.

Ὅταν θάχεις τὸ ψαλτήρι, εἶπες σ' ἓνα καλόγερο πὺν σοῦ ζητοῦσε νὰ διαβάσει, θὰ ζητήσεις τὴ σύνοψη. Κι ὅταν θάχεις τὴ σύνοψη θὰ καθήσεις σὲ θρόνο σὰν ἀρχιερέας καὶ θὰ διατάξεις τοῦ ἀδελφοῦ σου : φέρε μου τὸ ψαλτήρι.

Ἦξερες πῶς τὰ πολλὰ γράμματα ἀπομακροῖνον τὴν ἀμεση ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπει πιά μὲ τὰ μάτια, μὰ μὲ τὸ μυαλό. Πῶς ἡ σκέψη σταματᾷ καὶ τὴν ὁρμὴ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό.

Τὰ βιβλία ἤθελες νὰ τὰ κρύψουμε σὲ μέρη κρυφὰ καὶ σκοτεινὰ γιατί γνώριζες τὸν ἐχθρὸ πὺν γεννοῦνε μέσα μας.

Τὸν ἐχθρὸ τοῦ ἑαυτοῦ μας : τὴν ἀνησυχία.

Τὸν ἐχθρὸ τοῦ πλησίον μας : τὴν ὑπεροψία.

Τὴν ὑπεροψία πὺν σκοτῶνει τὴν ἀπλότητα «τὴ θυγατέρα τῆς χάρης, τὴν ἀδελφὴ τῆς ἐπιστήμης, τὴ μητέρα τῆς δικαιοσύνης».

Καὶ οὐ ἤθελες νὰ μένεις ἀπλός, ἀγαθός.

VI

Τὰ βιβλία σ' ἔκαμαν νὰ τὰ φοβηθεῖς οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Ἐπάρχουν, ἔλεγες, στὴ ζωὴ οἱ ἥρωες μὰ ὑπάρχουν καὶ κείνοι πὺν διηγώντας ἀπλῶς τὰ κατορθώματα τῶν ἄλλων ζητοῦν ἔπαινο καὶ τιμές.

Καὶ σὺ ἤθελες μόνο ἥρωες.

Γνώριζες πῶς δὲν εἶναι τὰ γράμματα πὺν σὲ κάμνουν ν' ἀγαπᾷς τοὺς ἀνθρώπους.

Γνώριζες μάλιστα τὸ ἀντίθετο. Πῶς τὰ γράμματα σὲ χωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους

Καὶ εἶπες :

«Ὅσοι δὲν ξεύρουν γράμματα ἄς μὴ βασανίζονται νὰ μάθουν».

VII

Μὲ ἀπορία ρωτοῦσαν οἱ ἀνίδεοι ποιὰ ἡ δυναμὴ σου.

Ἦσουν ἄσχημος, ἀδύνατος, φτωχὸς κ' ὅμως ὄλοι σ' ἀκολουθοῦσαν, σὲ σέβονταν, σ' ἀγαποῦσαν.

Ποῖο τὸ μυστήριον ; Κανένα.

Ὁμορφιὰ καὶ δύναμη, σοφία καὶ πλοῦτος ἡ μεγάλη ψυχὴ σου.

VIII

*Ήσουν ἅγιος, ὄχι ἐνάρετος, ὄχι εὐσεβής.

*Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ ἔχουν κάτι τὸ κοῦνο, τὸ σκληρό, τὸ αὐστηρό.

*Ἡ ἀγιοσύνη ὄλο ἀγάπη, καλοσύνη, ἀπλότη, ὄλο φῶς.

Εὐσεβής καὶ ἐνάρετος ὅποιος ὑπακούει σὲ νόμους καὶ διατάξεις. Καμιὰ πρωτοβουλία, μιὰ πιστὴ ἀντιγραφὴ, ἕνας ἀέρας φυλακῆς.

Νόμος στὸν ἅγιο ἢ ἴδια του ζωὴ. Ὁ ἑαυτὸς του.

*Ἄγιος ὑπάρχει καὶ δίχως θρησκεία.

IX

Γυναίκα σου ἢ φτώχεια.

Καὶ προσευχὴ σου: «Θεέ μου μάθε μου καὶ βοήθησέ με νὰ διαφυλάξω τὸν ἀνεκτίμητο θησαυρὸ τῆς ἁγίας φτώχειας».

*Ἡ φτώχεια ἕνα μέσο γιὰ νὰ ἐλευθερωθεῖς. Γιατὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ σκλαβωμένη στὸ θεὸ ψυχὴ σου ἀγαποῦσε τὴν ἐλευθερίαν.

Μιὰ μέρα σὲ κάποιον πού σοῦ ἔλεγε πὼς μιὰ τέτοια ζωὴ εἶναι σκληρὴ τοῦ ἀπάντησες:

*Σὰ γίνουμε ἰδιοκτῆτες ἐνὸς πράγματος μᾶς χρειάζονται ὄπλα γιὰ νὰ τὸ ὑπερασπιστοῦμε. Ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν πίστεψέ με γεννιοῦνται οἱ δυσκολίες καὶ οἱ ἔριδες — ἐμὰ πόδια στὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου»

Κ' ἔτσι φτωχός, ἔζησες ἤρεμος, δίχως μάταιες ἐπιθυμίες τῶν ἀγαθῶν πού γνώρισες καὶ πού μίσησες.

*Ἡ γύμνια τοῦ σώματος δὲν σὲ φόβιζε. Σὲ τρώμαζε τὸ πλούσιο ἔνδυμα πού κρύβει μιὰ ποταπὴ ψυχὴ.

X

*Αγαποῦσες τοὺς ἀνθρώπους.

Κι' ὅμως κάθε τόσο ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη σ' ἔσπρωχνε νὰ φύγεις, νὰ ζήσεις μονάχος.

Διάλεγες τῶν ψηλῶν βουνῶν τὶς κορφές, τὶς ἡσυχες πεδιάδες, τὰ ἔρημα μικρὰ νησιά.

Τὶ ζητοῦσες; Τὴν συντροφιά τοῦ ἑαυτοῦ σου, τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς ἐλευθερίας σου, τὴν ἐπίγνωση τῆς αὐθυ-

παρξίας σου, ἢ ἀπομάκρυνουσιν γιὰ ν' ἀγαπήσεις καλύτερα;

XI

Γνώριζες πὼς ἡ δυνατὴ χαρὰ, ἡ ἄδολη, εἶναι ἡ χαρὰ ἡ ἐσωτερικὴ πού πηγάζει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας.

Καὶ ἐδίδουξες:

— *Ἄν, ἀδελφέ μου, ἤθελε ὁ θεὸς νὰ δίναμε σ' ὅλην τὴ γῆ τὸ μεγαλύτερο παράδειγμα ἀγιοσύνης σημείωσε καὶ γράψε το πὼς σ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ πραγματικὴ χαρὰ.

— *Ἄν, ἀδελφέ μου, κατορθώναμε νὰ δώσουμε φῶς στοὺς τυφλοὺς, ἀκοὴ στοὺς κουφοὺς, φωνὴ στοὺς βουβούς ἂν γιαιτρεύαμε τοὺς παράλυτους καὶ ζωντανεύαμε καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκόμη γράψε πὼς κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ χαρὰ.

— *Ἄν, ἀδελφέ μου, γνωρίζαμε ὅλες τὶς γλώσσες, ὅλες τὶς ἐπιστῆμες κι' ὅλες τὶς γραφές πού νὰ μπορούσαμε νὰ προβλέπαμε ὄχι μόνο τὸ μέλλον μὰ καὶ τὸ βάλτος κάθε συνειδήσεως καὶ κάθε καρδιάς, γράψε πὼς κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ πλέρια χαρὰ.

— *Ἄν, ἀδελφέ μου, μιλούσαμε τὴ γλώσσα τῶν ἀγγέλων, καὶ μαθαίναμε τὸν δρόμο τῶν ἄστρων καὶ μᾶς ἀποκαλύπτονταν οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, καὶ ἂν ἀκόμα γνωρίζαμε ποιὲς οἱ ἀρετῆς τῶν φυτῶν, τῶν δέντρων, τῶν νερῶν, ποιὲς τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν, τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, γράψε, ἀδελφέ μου, πὼς καὶ σ' αὐτὸ δὲν βρῖσκεται ἡ τέλεια χαρὰ.

— *Ἡ ἀληθινὴ ἢ μόνη, ἡ ἀπειρη χαρὰ, εἶναι ἀδελφῆ μου, νὰ ὑποφέρεις δίχως παράπονα, νὰ ὑποφέρεις μὲ ἀγάπην.

— Χαρὰ, ἀδελφέ μου, νὰ νικήσεις τὸν ἑαυτὸ σου.

XII

*Ἐνίκησες τὸν ἑαυτὸ σου δίχως νὰ τὸν σκλαβώσεις.

Τὸν νίκησες ἐλευθερώνοντάς τον στὴν ἀγάπην τοῦ παντός

*Ἐμφυτη, αὐθόρμητη, φυσικὴ, ὄλο αἷμα καὶ χυμὸς, ἡ ἀγάπην σου γιὰ τὸ θεὸ πού πίστευες, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τὰ ζῶα, γιὰ τὴ φύση.

*Ἀδέλφια σου ὅλα κι' ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ τᾶστρα κι' ἡ γῆ.

Καὶ μόνο σου παράπονο πού στὸν κόσμον, «ἡ ἀγάπην δὲν ἀγαπιέται».

XII

Ἡ καλοσύνη σὲ κυβερνοῦσε. Δὲν εἶχε ρίζα στὸ νοῦ, μὰ στὴν καρδιά.

Ἦξι ὑπολογισμούς. Ἦξι ἡ καλοσύνη ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἀδυναμία, ἀπὸ κόουραση καὶ μαρασμὸ — ἀνικανότης στὴν ἀντίσταση — μὰ κείνη ποῦ ἀναβρῦζει ἀπὸ τὰ σωθικά ὄλο δύναμη, ἀφοσίωση καὶ θυσία.

Ἦξι ἡ καλοσύνη δεμένη μὲ τὴ δικαιοσύνη.

Δίκαιος δὲν θὰ πεῖ νὰ εἶσαι καλός.

Κ' ἐσὺ ἦσους καλός.

XIII

Ἡ καλοσύνη σου τόση ποῦ ἔσβυνε κάθε κακία καὶ ἡμέρωνε κάθε ἀγριότητα.

«Ἀδελφέ μου λύκε σοῦ ὑπόσχομαι ὅσο ζεῖς νὰ σοῦ δίνω τροφή γιὰ νὰ μὴν πεινᾷς γιατί ξεύρω πὼς εἶναι ἡ μόνη ἡ πείνα ποῦ σὲ κάμνει νὰ γίνεσαι κακός».

Κι' ὁ ἀδελφός σου ὁ λύκος ἔγινε ἡμέρο σκυλὶ καὶ σ' ἀκολουθοῦσε πιστός.

Τὸ μαθητὴ σου ποῦ μὲ σκληρότητα ἔδιωξε τρεῖς ληστὲς ποῦ τοῦ ζητούσαν φαγί, τὸν διάταξες γονατιστὸ νὰ πάρει συγγώμη καὶ νὰ τοὺς δώσει τὸ μεριδίον τὸ δικό σου.

Κι' οἱ ἀδελφοί σου οἱ ληστὲς γενήκαν καλοί.

Ἡ καλοσύνη τὸ καλὸ ἄθελα καλεῖ.

Καμμιά προσπάθεια, ζοῦσες μὲ τέτοιο τρόπο ποῦ τὸ καλὸ γίνονταν αὐθόρημα.

XIV

Ἡ μεγάλη σου πίστη σοῦ ἔφερε ἄραγε θεῖο δῶρο τὴ γαλήνη;

Ἡ ἀνησυχία — μητέρα ἄπονη τῆς δημιουργίας — δὲν φώλιαζε στὰ τρίσβαθα τοῦ νοῦ;

Πήγαινες σ' ἓνα τόπο καὶ ξαφνικά ἔφευγες. Ποτὲ μιὰ κατοικία. Ἰταλία, Γαλλία, Αἴγυπτος, Ἀλγερία, χωριά, πόλεις, πρωτεύουσες, νὰ φύγεις... νὰ φύγεις... Γιὰ ποῦ; δὲ σ' ἔμελλε. Ἦξι τέρμα, δρόμος, δρόμος πλατύς...

Ἦταν λοιπὸν ἡ ἀνησυχία ποῦ σ' ἔκαμνε νὰ φεύγεις ἀπὸ παντοῦ, ἢ μήπως ἀπαρνιόσουν ἀποσκαιροὺς δεσμούς γνωρίζοντας πὼς ἡ ἀγάπη τοῦ ἐνὸς ἀποκλείει τὸ ὄλον;

Καὶ γιὰ Σένα τὸ ἓνα δὲν ἦταν τὸ πᾶν.

ΠΟΛΥΣ ΜΟΔΙΝΟΣ

ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Οἱ πιὸ φριχτὲς στιγμὲς, φτάνουν τὰ βράδνα. Τὰ βράδνα ποῦ τίποτα δὲν τὰ ξεχωρίζει ἀπ' τᾶλλα, τὰ ἦσυχια, τὰ ὅμοια, τὰ συνειθισμένα. Οὔτε ὥραϊα οὔτε ἄσχημα. Εἶναι μονάχα βράδνα. Οὔτε πολὺ σκοτεινά, οὔτε πολὺ φωτεινά. Εἶναι τόσο ἀπελπιστικά ὅμοια, ποῦ τίποτα δὲν τὰ στολίζει. Κανένα λουλοῦδι θύμησης. Κανένα κίνημα πάθους ἢ ὀργῆς.

Εἶνε τὰ φριχτά, μονότονα, συχαμένα βράδνα.

Σ' αὐτὰ, σὲ τιλίζει ἡ ἀδιαφορία γιὰ ὅλα. Ἡ ἀδιαφορία!

Ὁ πόνος, τὶς πιότερες φορὲς εἶνε εὐχάριστος. Σοῦ δίνει σαδιστικὲς ἀνατριχίλες. Ἡ ἀνία; Μιὰ κατάσταση ποῦ σὲ σπρώχνει νὰ βρῆς κάτι ἄλλο, κάτι καινούργιο. Ἡ ψυχὴ κουλουριασιμένη ζητάει νὰ ξεφύγει. Ἡ ἀνία πολλὲς φορὲς κρατεῖ χέρι χέρι τὴν νοσταλγία γιὰ τ' ἄγνωστο.

Ἡ ἀδιαφορία, σοῦ λερώνει τὴν ὑπαρξη. Τ' ἀντικείμενα ποῦ ζοῦνε πάντα μαζί της, δὲν τὴν αἰσθάνονται καὶ γι' αὐτὸ κρατοῦνε πάντα τὴν ὠραιότητα τῆς ἀπάθειας. Ἡ ἀδιαφορία, εἶνε ἡ πιὸ μεγάλη δυστυχία γιὰ ἓνα σοφὸ — δηλητηρίαση ἀπ' τὴν σκέψη — καὶ ἡ πιὸ μεγάλη εὐτυχία γιὰ ἓνα ἀναίσθητο κι' ἀμόρφωτο. Μιὰ ὑπαρξη ποῦ γνωρίζει πὼς τὴν σκεπάζει ἡ ἀδιαφορία, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε δυστυχημένη. Δυστυχημένη χωρὶς καμμιά ἐλπίδα γιαιτιάς.

Ὅταν μὲ κυριεύει ἡ ἀδιαφορία, μοιάζω τὸν τελευταῖο ἄνθρωπο, ποῦ κάποτε θὰ μείνει στὴ γῆ μας, καὶ θὰ βλέπει μ' ἀδιαφορία, τὰ γύρω του νὰ νεκρώνονται. Θὰ δῆ τὸν θάνατον ὄλων τῶν ἔμψυχων καὶ ἄψυχων ὄντων χωρὶς νὰ αἰστανθῆ καμμιά ἀνατριχίλα χαρᾶς ἢ λύπης.

Ἡ ἀδιαφορία εἶνε τὸ νεκρικὸ σεντόνι ποῦ θὰ σκεπάσει τὰ πάντα, ὅταν πάθουνε νὰ ὑφίστανται.

Ἡ ἀδιαφορία δὲν πηγάζει ἀπ' τὸ πνεῦμα, ποῦ πάντα ζητάει νὰ πετάξει κι' οὔτε ἀπ' τὸ σῶμα ποῦ ζητάει νὰ ἐξελιχθῆ. Ἡ ἀδιαφορία ἔρχεται ἀπ' τοὺς πλανῆτες ποῦ ἔπαψαν νὰ ζοῦνε. Ἔρχεται νὰ μᾶς τιλίζει στὰ τρομερά της δύχτια, τὰ βράδνα, τὰ ἦσυχια, τὰ ὅμοια, τὰ συνηθισμένα καὶ μᾶς φέρνει τὸ μῦνημα τῆς ἀνυπαρξίας.

Κάιγο. Γεννάκης

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ

ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ

Τὰ χεῖλη σου δὲ σίμωσεν ἀντιρία
πνοή, μα δλόθερμη τῆς μάνας ἔννοια
στὸ πλάϊ σου ἀγρυπνοῦσε' συχαρία
γι' ἀρραβῶνα κι ἀνθὸς στὰ μεταξένια

μαλλιά σου ὄνειρευόταν.. Τὰ σκουλήκια
ρημάζονν τώρα τὴν τριανταφυλλένια
κρουστή σου σάρκα καὶ τὰ σκουλαρίκια
πομένουν στὸ σεντοῦκι μὲ τὰ χτένια

σά λείφραν' ἀγιασμέν' ἀπ' τὴ μορφή σου
ποῦσμιξε μὲ τὸ ἠλιόφεγγο ἓνα δεῖλι.
Δὲν ἤρθαν γιὰ νὰ κλάψουν στὴν ταφή σου

τῆς πρόσκαιρης ἀπόλαυσης οἱ φίλοι.
Μ' ἄν ἔκρυψεν ἡ γῆ τὸ μυστικό σου,
ὁ θρόλος θὰ γενῆ ἀγαπητικός σου.

K. N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΣΑΝ ΒΡΑΔΥΑΖΕΙ....

Ὅταν τὰ μαῦρα πέπλα τῆς ἀπλώσ' ἡ Νύχτα γύρω
κι ἀρχίσῃ σ' ὄλες τὶς γωνιές ἢ σκοτεινὰ νὰ πέφτῃ
θέλω τὸ κουρασμένο μου κεφάλι ἐγὼ νὰ γύρω
πάνω ἀπ' τῶν περασμένων μου τὸ θλιβερὸ καθρέφτη,

γιὰ νὰ κοιτάξω τὶς χαρὲς ὄλες μου τὶς σβουσμένες,
κι ὅσες στερήθηκα μορφὲς γλυκιῆς ἀγαπημένες
καὶ μέσα στῆς σημερινῆς μανούλας τὸ βασίλειο
νὰ βρῶ τῆς πρώτης μου ζωῆς τὰ γέλοια καὶ τὸν ἥλιο.

ΜΕΘΥΣΙ...

(Στὴ φύλη Μ. Π.)

....Σὰν ἀλήθεια καὶ σὰν φέμμα...
Στὰ βάζα ντάλιες κατακόκκινες σὰν αἷμα.
Τὶ βραδὴν ἠδονική! Ὅλο τ' ἀσῆμι
τοῦ φεγγαριοῦ ἐθ' ἔλωνε τὰ μάτια καὶ τὴ μνήμη.
Τὸ κόκκινο ἀμπαζοῦ τοῦ λικέρ τὰ δάκρυα
καὶ τὸ γραμμόφωνο-ἀπαλά-ἐκεῖ στὴν ἄκρη
ἔπαιξε σὲ βιολὶ τοῦ Σοῦμαν τὴ σονάτα.
Νά! Ἔλα τὰ ὄνειρα, τὰ γλέντια, πίσω.. νάτα,
σὰν πεταλοῦδες κουρασμένες στὸ κεφάλι
τὸ μεθυσμένο ἀπὸ ποίηση κ' ἐρωτοζάλη..
Τὶ σιωπὴ στὴ νύχτα ἔξω! Ἀκούς μόνα
τὰ πάθη καὶ τοῦ γραμμοφώνου τὴ βελόνα.
Τὰ δάχτυλα γυροῦν τὴν πρίζα. Ἔχει σβῦσει
τὸ φῶς, σὰν νὰ θελε ἐλεύθερη ν' ἀφήσῃ
τὴν ὁρμὴ τῆς ἐρωτοφιλίας, πὸν μὲ τὸ κομπολόι
στὸ χέρι, μετρᾷ τὸ χρόνο στὸ ρολοῖ
μὲ φιλιὰ, μὲ χάρδια,....
Ἔνα ἀπὸ τὰ μοναδικὰ τὰ βράδνα
πὸν τῆς φιλίας τῆς σεμνῆς
τὰ χεῖλη, σίμωσαν τὴν Πηγὴ τῆς Ἑδονῆς...

Ἀθήνα 6.2.1930

ΣΥΛΒΙΟΣ

ΟΔΥΝΗ

Φίνο, λευκὸ τριαντάφυλλο — πορφύρασε, δοῦξέ, κόψε! —
φίνο λευκὸ τριαντάφυλλο μοιάζει ἢ ψυχὴ μου ἀπόψε...

Ἀπόψε, τοῦ βραδιοῦ ἡ ζωὴ — μὰ γοητεία θλιμμένη —
μὲς στὴν ψυχὴ μου ἐφύσησε κ' ἡ γοητεία μου μένει —
Μιὰ γοητεία θλιμμένη..

Πρὸ ὀλίγου ἀκόμα κάτω ἀπ' τὸ εἰρηνικὸ Φεγγάρι,
μὲν ὕψη ἀβροὴ κι' εὐγενικὴ τὸ καθετὶ ἔχε πάρει —
Κάτω ἀπὸ τὸ Φεγγάρι..

Καὶ νά, τώρα, ὁ γαλανὸς Οὐρανὸς τῆ Γῆ ὅπου ραίνει
μέ μαραμένα, γαλανὰ λουλούδια καὶ χλωμαίνει —
Χλωμαίνει, ὅσο ραίνει. .

Τὸν γκριζο ἀγέρα τοῦ βραδιοῦ κάποιον, βαθειὰ πληγμένου,
κρυφὸ δονεῖ παράπονο κι' ἐνὸς λυγμοῦ πνιγμένου—
Κάποιον, βαθειὰ πληγμένου. .

(Ἔνας γλυκὺς ἀπελπισμὸς καὶ μιὰ ὑπεριάτη ὁδύνη.
Μ' ἀπόψε, λές, μαραίνεται κάθε ζωὴ καὶ σβύνει,
σὲ μιὰ ὑπεριάτη ὁδύνη.

Κλίνει ἡ ψυχὴ, λιποφυγεῖ. . Χλωμὴ λαμπάδα, λυώνει. .
Ἄρια-ἄρια κι' ὅπου βρεθεῖ, μιὰ-μιὰ ἀδερχῆ καὶ μόνῃ,
χλωμὴ λαμπάδα, λυώνει.)

Φίνο, λευκὸ Τριαντάφυλλο μοιάζει ἡ ψυχὴ μου ἀπόψε. .
Φίνο, λευκὸ Τριαντάφυλλο — Πρόφτασε, δράξε, κόψε! —
Μοιάζει ἡ ψυχὴ μου ἀπόψε. . .

ΚΥΚΛΟΙ

Κάποια χώρα τρεμοφέγγει κ' εἶναι πάντα ὠχρή.
Ἔτσι βαρειά, κρούα, ἄλλη δὲν πενθεῖ.
Ἐκεῖ μῆτε χόρτο μῆτε ἀνθάκι ἀνοῖ.

Κι' ἕνας ἄσπρος ἥλιος ἀπὸ πάνω, νὰ φυλάει σκοπός.
Καὶ προσμένουν ὅλα-ὅλα κάποιο φῶς. .
Κ' εἶν' ὁ ἄσπρος ἥλιος, ἄγρυπνος φρουρός!

Κι' ὅλα γέρονν, πέφτουν σκυθρωπὰ καὶ μαραμένα.
— Μοιάζουν τὰ λουλούδια ἔτσι τ' ἀνοιγμένα.
— Μὲ τοὺς πόθους μοιάζουν, μ' ὄνειρα χαμένα. .

Κι' ἕνα δαχτυλίδι σφιχτοδένει — τρόμος — κι' ὅλα κλεῖ.
Κι' ὡς τὸ πρᾶγμα ἀπ' τὴν ψυχὴ, μῆτε κἂν κινεῖ,
κ' ἴσια μιὰ γραμμὴ, χόρτα τὸ καθέν' ἀλγεῖ.

Καὶ λευκοὶ ὡς ἐκεῖ φτάνουν ἕνα πλῆθος στεναγμοί.
Ἔνας μακρὸς βόμβος πονὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ,
ἄπλα σ' ἄπλα φθίνει — μιὰ στιγμὴ — καὶ σβεῖ.

Καὶ ἀνθρωποὶ ὠχροὶ¹ στὰ στήθια μὲ καρδιὲς μεγάλες.
— Κι' εἶναι πονὶ δὲν ἔχει ὅμοιες χῶρες ἄλλες.
— Ὅμοιες ἄλλες μῆτε καὶ σὰν ἀδερχάδες. .

Κι' οὔτε — εἶναι ὁ πόνος κεῖ μεγάλος — κανεὶς κλαίει.
Καὶ κανένας μῆτε, τίποτα δὲ λέει,
κι' ὄλ' ἡ πολιτεία στὴ σιγῇ της πλέει. .

Κι' ὅμοια βαρειά, ἔτσι καμμιάν ἄλλη, κρούα δὲν πενθεῖ.
Μ' ἕναν ὠχρὸν ἥλιο — τίποτα οὔτ' ἀνθεῖ —
κάποια χώρα φέγγει κ' εἶναι πάντα ὠχρή. . .

ΕΝΑ ΒΡΑΔΙ

Ἔνα βράδι γίναν κάτι πράγματα!
Κάτι πράγματα πονὶ ἦταν βαρειά κι' ἀλλόκοτα.
Νὰ ἔτσι πονὶ τὸ πυχτὸ σκοτάδι ἐπλάκωνε,
κι' ἀνάσαινε τὸ πυκνὸ δάσος.

Ἦταν ὅλα, ὅλα μυστηριώδικα.
Κάτι θὰ γινότανε μέσα τους,
γιατὶ ὅλα σωπαίνανε καὶ τίποτα
ἀπὸ πονθενὰ δὲ σάλευε. . .

Τίποτα κανεὶς, κανεὶς δὲ μάντευε.
Μῆτε συμπόνιας βλέμα μάντευε,
οὔτ' ἕναν πόθο μάντευε,
οὔτ' ἕνα φῶς Ἰλαρό. . .

Ἦταν ὅλα, δυνατὰ, κ' ἤσυχα.
Ξάφνου, . . Κανεὶς δὲν ξέρει τί γίνηκε.
Ἔνα τὶ ψηλό, παράκοσμο, ἦταν
ἕνα ΤΙ, ἕνα ΤΙ. .

Οὔτ' ἕνας κρυφὸς θόρυβος.
οὔτ' ὄργασμοῦ κροαγῆ
οὔτ' ἤσυχίας μίλημα
κι' οὔτε κἂν στόνου γλύκα.

Νά, ἔτσι σὰ νάχε κάμει σ' ὄλ' αὐτὰ,
τὴν παρουσία του ὁ Θεός!
Γιατὶ κάτι σὰν τρόμο καὶ παράπονο
μάντευε κανεὶς σὴ σιωπῇ. . .

Κ' ἦταν πούγινε μόνο μιὰ στιγμή.
Ἐν' ἀπαλὸ κ' ἡμερο τῆς ζωῆς σβύσιμο.
Τῶν ματιῶν ἐν' ἀνοιγόκλειμα.
Τῆς καρδιάς ἕνας χτύπος.

Ἐνας ἄντρας, σκύφτει, καὶ κλαίει.

Κάποιος ποιητῆς πὸν δὲν τὸν τοιῶθουνε
πὸν μιλάει καὶ σκέφτεται βαρειά,
κι' ὄλο πίκρα δίνει ὅτι γράφει καὶ σκέφτεται
στὰ γλυκά, τὰ πρῶα, τ' ἀνίδια παιδιά..

Ἐνας ποιητῆς πὸν ὀνειρεύεται.
Μιὰ παρθένα πὸν ποθεῖ τὸν Ἥλιο.
Μιὰ μητέρα πὸν μιλάει γιὰ Ἐρωτα.
Κι' ἕνας νέος πὸν μιλάει γιὰ τὴ Ζωή.

Ποιὸς τὰ ξέρει αὐτὰ πῶς ἔγιναν ;
Ποιὸς μπορεῖ νὰ πῆ τὴ νύχτα τί ἔγινε ;
Πᾶνε Σβύσαν. . Κ' ἦταν κάτι πράγματα !
Κάτι πράγματα ἀλλόκοτα, βαρειά.

ΓΕΩΡΓ. Ι. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΗΝΑ

ΧΙΝΟΠΩΡΙΑΤΙΚΑ

1

Κίτρινα φύλλα τῶν δενδρῶν πεσμένα μέσα στὸ νερὸ
Ποὺ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς βραγιῆς περνώντας ἀργοῦσει,
Ἀπόψε ἐκοιτακὸς ἐδῶ στέκουνται κι' ὄλο σᾶς θωρῶ
Γιατὶ ἡ καρδιά μου τὸ ζητᾶ πὸν σᾶς κνιῖει καὶ κλαίει.

2

Τι κι' ἂν δὲν γνώρισα ποτὲς τὴ φύση, ὡς σὲ ξανάδα χιτὲς
Ἀπ' τὸν καιρὸ πὸν μόνη ἐσὲ σ' εἶχα τρελλὰ ἀγαπήσει,
Στὰ μάτια σου εἶδα ὀρηκτικὲς τὶς πρῶτες-πρῶτες τὶς βροχὲς
Καὶ στὰ μαλιά σου τοῦ χινόπωρου τὴ φύση.

3

Καὶ τώρα ράντισε το πιά τὸ κρὺο μου μέτωπο, ὦ βροχή
Ἀφοῦ τὰ δάκρυα γιὰ αὐτὸ κάθε μου ὥραίας στερέψανε
Καὶ μόλις πάφεις, ἄσε με πᾶς στὴν πλακόστρωτη μου ἀυλὴ
Μὲ τὰ φυλλάκια νὰ καθρεφιστῶ πὸν ρέψανε

4

Κατάλαβα χινόπωρο στοὺς δρόμους πρὶν σὲ βροῶ
Πῶς ἔρχεσαι ξανά στὴν πλάση
Μοῦ τόπε ὁ μῦλος, ὁ Βορριάς, κάποιο πουλί, καὶ τὸ δευτρὸ
Ποῦ τὸ κορμί σου ἀκούμπισες νὰ ξαποστάση.

5

Τῆς καταχνιᾶς τ' ἀχνόρουχα ντυθήκαν τὰ βουνά,
Καὶ ξαναφόρεσε ὁ οὐρανὸς τὸν γκριζο του μανδύα
Καὶ νὰ ἡ βροχή, βουνά-οὐρανὸ, πὸν μοιρολόισε σιγανὰ
Καὶ νὰ ἡ βροχὴ πὸν σὴ βροχὴ ξέσπασε μὲ μαγία.

6

Ἦ ποταμάκι πὸν ἄλλοτες μέσα στὸ λίγο σου νερὸ
Ἀλήτης ἦρα κι' ἐπλυνα τ' ἀκάθαρτά μου χέρια,
Τώρα, χινόπωρο ἔφτασε, καὶ ποῖος τὸ ξέρει ἂν δὲ θαρθῶ
Καὶ δὲν μὲ συνεπάρης σὺ σᾶν φύλλο ἀπὸ τ' ἀγέρια ;

7

Πρωϊνὴ καμπάνα, μὴν καλεῖς στὸν ὄρθο τοὺς πιστοὺς, γιατί
Κοιμοῦνται καὶ μεσ' στὸ βοριά σκερπᾶ τὸ κάλεσμά σου
Σώπα καὶ χτύπαε μοναχὰ τὸν ἐσπερῶ τὴν Κυριακὴ
Ἦταν τὸ χιόνι στρώνεται κοντὰ στὴν ἐκκλησιά σου.

8

Στὸ παραθύρι μάρανες τὸν φουντωτὸ βασιλικὸ
Ποὺ θέρεινε, χινόπωρο, μ' ἕνα ἄνθος, - μιὰ παιδούλα
Καὶ νὰ ἡ βροχὴ τὸ ντέφι τῆς πὸν παίζει πάντα τὸ μουγγὸ
Κλαίαντας τὰ δυὸ μυριστικά, δύση, νυχτιά, κι' ἀγούλα.

9

Τὸ πάγκο ἐκεῖνο πὸν ἐρασιτὲς τοὺς δυὸ ἄλλοτες μᾶς γνώρισε
Τώρα πὸν χωριστήκαμε, ἄραε μιὰ μοῖρα τ' ὄρισε
Καὶ τὸ ξεγύμνωσε ὁ βορριάς, κι' ἡ θύελλα τὸ πλημύρησε,
Καὶ μόνο αὐτὴ στῆς θύμησης τὸ πάγκο δὲν τριγύρισε ;

10

Κι' ἂν μὲ τὰ φύλλα πέσανε τώρα οἱ πόθοι μου νεκροὶ
Πάνω στὴ σκόνη τῆς ἀυλῆς, μὲ δάκρυα ἕς μὴν τοὺς βρέξω
Γιατὶ τώρα σκονίστηκαν καὶ σᾶν μουσκέψουνε μπορεῖ
Νὰ λασπωθοῦν, καὶ βέβαια πρέπει νὰ τὸ πιστέψω.

11

Ἐρωαῖα σπουργίτια, σύντροφοι τῆς νότης μου πιστοί,
 Ἀπόψε ἢ σκέψη μου μαζί σας ταξιδεύει,
 Κι' ἀπὸ τὰ σκέλεθρα δεντρῶ, πὸν ἴσως τροφή γυρεύετε,
 Θέμα γιὰ τὸ τραγοῦδι μου, τὰ μυστικά των κλέβει.

12

Χινόπωρο, τὰ φρούτα σου τ' ἀγάπησα τώρα ὡς ποτέ
 Μὲ τὸ χρυσάφι πὸν στὴ σφαῖρα τους θεωρεῖ
 Κι' ἔτσι ἢ πικρὴ-πικρὴ καρδιά ν' ἀφήση μεσ' στὸ μέλι τους
 Τὴν πίκρα της καιρὸ μοῦ τὸ γυρεύει!

13

Βροχὴ πὸν τὰ μονότονα γροικῶ τὰ κλάματά σου
 Μέσα ἀπὸ τοῦ γραφείου μου τὴ σιγή,
 Τὶ ἄραγε θέλεις νὰ μοῦ πῆς κι' ὅλο τὰ δάκρυά σου
 Στάζουν σὲ δυὸ χειρόγραφα τραγοῦδια μου ἀπὸ τὴ σκεπή;

14

Καὶ τώρα στὸ χινόπωρο τὶ μοῦ θυμᾶει τὴν ἀνοιξη
 Ὅξω ἀπ' τὰ ξεραμένα αὐτὰ μεσ' στὸ βιβλίο λουλουδία;
 Μὰ καὶ σὰν φτάσει ἢ ἀνοιξη τὶ ἄλλο καὶ τὸ χινόπωρο
 Θὰ τὸ θυμᾶ σ' ἐμένα ἐξὸν ἀπὸ δυὸ-τρια τραγοῦδια;

15

Στὸ σπύρι ἐκεῖ τ' ἀντικρυνὸ τὸ στέφανο παλιῶ μαγιοῦ
 Ξερὸ κι' ὄχρὸ πάνω ἀπ' τὴν πόρτα ὑψώνεται,
 Καὶ με τοὺς μολυβόχρωμους τοὺς σπάγγους τοῦ πρωτοβροχιοῦ
 Δένει τὰ γέρα του ξερὰ ἀντὶς νὰ ξαναιώνεται.

16

Καλὰ τὰ κρῖνα τᾶκοφες μὴν τύχει κι' ὁ βορριάς
 Μὲ τ' ἀγριομάνητα του τὰ ξεράνει
 Μὰ μήπως πάλι δὲν θὰ βροῦν τὸ θάνατο σ' ἀνθόβαζο
 Χωρὶς τὸ δάκρυ τῆς αὐγῆς νεκρὰ νὰ τὰ ὑγράνει;

17

Μὲ τὸ λευκὸ σου κέντημα κοντὰ σὲ μιά ἀσπρομμάλλα γρηῶ
 Στέκει στῆς πόρτας σου μπροστὰ τὸ σκαλοπάτι,
 Καὶ με τὸ φύλλο πὸν ἔπεσε νεκρὸ στὰ πόδια σου μπροστὰ
 Γιὰ μιά θλιμμένη ἐπίδα μου μοῦ γνέφεις κάτι.

18

Φεγγάρι ἀπόψε ὡς ἄλλοτες δὲν βγῆκες χαρωπὸ,
 Κι' ἔτσι δὲν καθρεφτίστηκες στοῦ πέλαου τὸν καθρέφτη
 Γιὰ αὐτὸ ὅπως στέκει ἀτρεμο πάνω ἀπ' τὸ δέντρο τὸ γυμνὸ,
 Λὲς καὶ τὸ δρόμο δείχνεις το στοῦ φύλλο του πὸν πέφτει.

19

Ἄγριο τὸ δᾶσσο θᾶν βορριά πὸν ζεῖς καὶ ξεκινᾶς
 Κι' ἐγὼ τὴν ἀγριάδα του τὴν βλέπω στὸ τραγοῦδι,
 Πὸν μικροτραγουδᾶς
 Ὅταν νὰ θανατώσης θὲς κάποιον φτωχὸ λουλουδί

20

Κι' ἂν κλαίω τὰ φύλλα δέντρο μου πὸν πέσανε πάνω στὴ γῆ
 Δὲν πάει νὰ πῆ πῶς κλαίω μ' αὐτὸ καὶ τὴ ζωὴ σου ἔσένα.
 Σὲ λίγο αὐτὰ βυθίζονται μέσα στῆς νέκρας τὴ σιγή,
 Ἐνῶ τὸ καλοκαίρι ἐσὺ θ' ἀνθίζεις σὰν κι' ἐμένα.

21

Ἐρωαῖα παιδούλα στρώθηκε τὸ πάρκο μὲ φύλλα ξερὰ
 Πὸν τὰ τραγοῦδια μου ἄλλοτες διάβαζες ἕνα-ἕνα
 Καὶ τὸ πουλάκι πέταξε πὸν εἶδε δειλὸ ν' ἀργογελά
 Τὸ στόμα σου ὡς ψυθίριζε δυὸ στίχους μου γιὰ σένα.

22

Καὶ τετράστιχο μου αὐτὸ πὸν γράφω ἐδῶ στὰ πεταχτὰ
 Δὲν γράφεται γιὰ νὰ συρθῆ τοῦ κρικτικοῦ μου ἢ πένα,
 Παρὰ γιὰ νὰ γελάσουνε ξανὰ χειλᾶκια ἀγαπητὰ
 Ὅταν θὰ τὸ διαβάζουνε καὶ πάλι ἀργὰ-θλιμμένα.

(1929)

ΑΡΗΣ ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΠΑΛΗΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟ

Ὁ ἥλιος ἔπερνε νὰ βασιλέψη κι' ὁ γέρο - Ἀντρέις μὲ τὴν πίπα στὸ στόμα ἀγιάντευε κατὰ τὸ βουνό. Ἀγνάντευε καὶ δὲ χόρταινε νὰ τὸ κυττάη καθὼς ἀπλωνότανε θεόρατο κι' ἀσάλευτο μὲ τοὺς σκοτεινοὺς λόγγους του, τὶς ἀγριεὶς γκρεμίλες του καὶ τὰ μονοπαιάκια ὅπου ξεχώζαν ἀπάνω του καθὼς ψιλὲς ἄσπρες γραμμοῦλες. Ἐνα σύννεφο βαρὺ ἦταν θρονιασμένο στὴν ψηλότερη ρόχη του κι' ἦταν τόσο ἀκίνητο σὰ νὰ βροῖκε ἔκει πάνω τὴν καλύτερη θέση πού τοῦ ἔπρεπε. Γύρω δὲ οὐρανὸς ὄλο καὶ θάμπωνε κι' ὄλο τὸ βουνὸ εἶχε ἓνα βαθὺ μὴ βροῦμα στὸ χειροπωριάτικο ἐκεῖνο βράδυ.

— Ὁ τόπος ἔκει πάνω, ἄρχισε ὁ γέρο - Ἀντρέας ἔχει τώρα κάτι λουλουδάκια τόσα δά. Κάτι μικρὰ λουλουδάκια, ὅπου ξεπαγιάζουν τὰ καυμένα στὴν ψύχρα τοῦ βουνοῦ. Κι' ἀπὸ χορταράκια ὅσα θέλει ἡ ψυχὴ σου. Ἡ γῆς βλέπεις, εἶναι ὄγρη τοῦτον τὸν καιρὸ καὶ θρέφει μιλλιούνια. Τέτοια ὥρα ἔκει πάνω, σὰ φύγη ὁ ἥλιος κι' ἰσκιώσει ὁ τόπος, τί γούστο πῶχει τὸ τζάκι μέσ' τὴν ἐρημιά! Καθὼς κἀφαι καὶ καπνίζει σιγοτρίζουν τὰ ξύλα, ὁ τόπος σοῦ φαίνεται πῶς ἡμερεύει. Καὶ πῶς κάποιος φίλος σοῦ κραταίει συντροφιά.

Γιαὶ ἐγὼ ἔζησα πέντε - ἕξι χρόνια ἔκει πάνω. Τότες ὁ τόπος ἦταν καλός, δ' ἄ τὰ χαλάσματα στὰ βουνὰ ἦταν δικὰ σου. Πήγαινες ὅπου ἤθελες, πῆγα κι' ἐγὼ νὰ μείνω στὸ παλιομοναστήρι. Φαίνεται λίγο, ἐκεῖ ψηλὰ π' ἀσπρίζει, στὴ μέση στὴ μεγάλη λαγκαδιά· ὅπως τὸ βροῖκα ἦταν ἓνα χάλασμα τοῦ διαόλου, φωνηὰ γιὰ τὰ γόρτια. Τὰ κελλιὰ γκρεμισμένα, ἡ ἐκκλησιὰ μισοπεσμένη, καμμένη, νὰ τὸ βλέπης καὶ νὰ σὲ πιάνει λύπη. Στὰ παληὰ τὰ χρόνια, καθὼς λένε, εἶχε καμμιὰ δεκαριά καλόγερους. Ἐπесαν ὅμως μιὰ νύχτα κουρσάροι καὶ τοὺς ἔσφαξαν. Ἐκαψαν καὶ τὸ μοναστήρι. Ἀπὸ τότε ἔβλεπαν, λέει, τὶς νύχτες, τοὺς καλόγερους νὰ γυρνᾶνε στὰ χαλάσματα, μὲ τὰ ράσα ὄλο οἴματα... ἄλλὰ ἔμένα τὶ μ' ἐνοιαζαν αὐτά; Πιάνω καὶ φτιαίνω σιγὰ σιγὰ ἓνα κελί, τὸ σκεπάζω, τὸ ἀοβεστώνω, φυτεύω δεντράκια, σιάζω τὰ πεζούλια. Ἐγιναν ὅλα μιὰ χαρὰ νὰ τὰ βλέπης. Βασανίστηκα, ἐπάλεψα, ἀλλὰ τὰ κατάφερα. Ἄς εἶναι καλὰ καὶ οἱ ἀνθρώποι πού μὲ βοήθησαν. Βολεύτηκα λοιπὸν καὶ πέρναγα ὅπως θέλει ὁ θεός. Καὶ μὲ τὴν καλοσύνη καὶ μὲ τὴν κακοκαιρία καὶ μ' ὄλους τοὺς καιροὺς. Τὸ κελί μου βάσταε καλὰ καὶ μὲ σκέπαζε.

— Ἐ, τὸ κελί μου τί μικρὸ καὶ ζεστὸ πού ἦτανε!

Δούλευα κι' ὄλας. Δὲν ἤμουνα τεμπέλης. Νὰ κόβω ξύλα, νὰ φυλάω τὸ δάσος, νὰ φυτεύω, νὰ ποτίζω, νὰ ἰσιώνω τὸν τόπο, ὄλο κάτι εἶχα νὰ κάμω. Δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα κατέβαινα ἐδῶ στὴν πολιτεία, πούλαγα χόρτα, πούλαγα κανένα φόρτωμα ξύλα καὶ πόρευα. Ὅταν δὲν εἶχα δουλειὰ ἀγνάντευα τὴ θάλασσα. Γιατὶ φαινότανε ἀπὸ ἔκει μιὰ χαρὰ ἢ θάλασσα. Μέτραγα τὰ πανιὰ πού ταξίδευαν, λογάριαζα τὶ καιρὸς θὰ ταῦρη. Ἀπὸ τὸ δάσος ψηλότερα ἐχότανε μιὰ βοή σὰν τραγοῦδι. Κι' ἡ βρουσοῦλα δίπλα στὴν ἐκκλησιὰ ἔτρεχε ἓνα νεράκι κρούσταλλο.

Τοῦ χειμῶνα ἡ νύχτες δὲν εἶχαν τελειωμό. Ἀποβραδὺς ἄναβα τὸ τζάκι καὶ ζεστένομύονα. Καμμιὰ φορά, ὅταν ὁ καιρὸς ἦταν ἥσυχος, ἄκουες στὸ τζάκι τὰ ξύλα πού σιγοτρίζανε.

Μὰ ὅταν κατέβαινε δυνατὸς βορηᾶς, τὸ δάσος βούιζε σὰ θάλασσα. Ἡ καμπάνα χτύπαιε τότε μοναχὴ τῆς καὶ στὴν ἐκκλησιᾶ μου φαινότανε πῶς ἄκουα ψαλίσματα. Ναι, κάτι ψαλίσματα ἀνακατωμένα μὲ τὸ βουητὸ τοῦ ἄερα. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέση... — Οἱ σκοτωμένοι καλόγεροι θὰ βγήκανε καὶ ψέλνουνε, ἔλεγα κι' ἀμπάρωνα τὴν πόρτα μου.

Μιὰ τέτοια νυχτιὰ χάλαε ὁ θεὸς τὸν κόσμον κι' ἤμουνα κι' ἄρρωστος. Ἐαπλωμένος στὰ ροῦχα μου, μέσ' τὸ κελί μου, ὅπου τὸ τζάκι ἔκαιε. Ὁ ἄνεμος ἔριχνε δέντρα, ἔσπαιε κλαριά. Μὲσ' τὸ χαλασμὸ αὐτὸ ἀκούω μιὰ φωνὴ νὰ μὲ φωνάζη ἀπὸ πέρα ἀπὸ μακριὰ — Ρε Ἀντρέα, ὦρε Ἀντρέα!.. Ποιὸς διάβολος νὰ εἶναι τέτοια ὥρα; λέω. Βάνω μιὰ φωνὴ καὶ τοῦ ἀποκρίνομαι. Περιμένο, τίποτα. Σὲ λίγο πάλι τὰ ἴδια — ρε Ἀντρέα, ὦρε Ἀντρέα!.. Κάνω νὰ σηκωθῶ μὰ δὲν ἐμπόρεσα. Μαζεύτηκα λοιπὸν στὰ ροῦχα μου καὶ περιμένα. Ὅπου σὲ μιὰ στιγμή φυσάει ἓνας δυνατὸς ἄερας, ἀνοίγει ἡ πόρτα μου καὶ νὰ σου ἕνας καλόγερος. Ἐνας γεροντάκος ὡς ὀγδόντα χρονῶ. Μὲ κάτι ράσα ὄλο αἵματα. Μπαίνει μέσα, μὲ κυττάει, πάει στὸ τζάκι, ζεσταίνει τὰ χέρια του. Μὲ ξανακυττάει, κάθεται στὸ σκαμνί. — Τί θές, παπού; τοῦ λέω. Δὲ μιλάς; Τίποτα αὐτός. Παίρνει τὸ τᾶσι, πίνει νερὸ σὰ νοικοκύρης. Ἐπειτα σηκώνεται μὲ ξανακυττάει ἀνοίγει τὴν πόρτα καὶ χάνεται. Ἡ καμπάνα δὸς του καὶ χτύπαιε.

Ἐκανα τὸ σταυρό μου καὶ συλλογιζόμουνα. Ποῦ εἶμαι, λέω, στὸν κόσμον τοῦτο ἢ στὸν ἄλλον; Θέ μου συχώρεσέ με τὸν ἀμ ιρωτό... Σημέρωσε καμμιὰ φορά κι' ἀποκοιμήθηκα, ἀλλὰ ἔμεινα τρεῖς μέρες ἀκόμη ἄρρωστος. Τέτοιο πράγμα δὲν μοῦ εἶχε τύχει ἄλλοτες. Ὁ Πειραμὸς, βλέπεις, εἶναι πονηρός, σοῦ ρίχνεται ὅταν σὲ βρίσκει πιεὶ ἀδύναμο.

Μ' ὄλα τοῦτα τὸ κελί μου δὲν τᾶφαινα. Τὸ εἶχα φτιαξέ

μὲ τὰ χέρια μου καὶ τὸ πόναγα. Κι' ἔπειτα τὶ μ' ἔνοιαζαν οἱ κηλογέροι; Ἡμουνα κ'εἶ πάνω βασιληᾶς. Ὁρίζα τὸν ἑαυτὸ μου κι' ὄλο τὸ βουνό. Πήγαινα ὅπου ἤθελα, ἔκανα ὅτι ἤθελα. Δούλευα καὶ χαϊρόμουν τὴ δουλειά. Χαϊρόμουν καὶ τὴ μοναξιά μου. Νεὶ πήγαινα κάτω με τοὺς ἀνθρώπους; Καλύτερα, ἔλεγα, μὲ τὰ φαντάσματα!

Ὁς πού μιὰ μέρα ἦρθαν χωροφυλάκοι καὶ μὴ εἶπαν ν' ἀδειάσω τὸ κελί. Νὰ τὸ ἀδειάσω γρήγορα, σὲ τρεῖς μέρες καὶ νὰ φύγω. Γιατὶ τὸ μοναστήρι θὰ τὸ ἔταιρνε, λέει, ἡ Κυβέρνηση. Μαχαιριά νὰ μοῦδινες δὲν θὰ πόναγα τόσο. Σκοτίστηκε ὁ νοῦς μου καὶ φαρμακώθηκε. Ὁχι, θέ μου, λέω, τὶ θὰ κάμω τώρα; Εἶπα νὰ ἔβανα φωτιά καὶ νὰ τὸ ἔκαια. Ἀλλὰ τὸ λυπήθηκα. Εἶπα νὰ κλειόμουν μέσα καὶ μὲ τὸ γαῖθ νὰ μὴν ἀφήσω κανένα νὰ ζυγώση. Ἀλλὰ δὲν τῶχα σκοπὸ νὰ γίνω κακοῦργος. Σκέφτηκα ὅλη τὴ νύχτα καὶ πῆρα τὴν ἀπόφαση. Πῆρα τὴν ἀπόφαση νὰ φύγω.

Τὴν ἄλλη μέρα πρῶτ' - πρῶτ', σηκώθηκα, μάζωξα τὰ ρουχαλάκια μου, τὰ λίγα πράγματα πού ὄριζα κι' ἤμουνα ἔτοιμος γιὰ δρόμο. Ἡ καρδιά μου ἐβάραινε ἀπ' τὸν πόνο καὶ πῆγαινε νὰ ραίση. Βγαίνω στὴν αὐλόπορτα, κἀνω νὰ φύγω καὶ πάλι στέκομαι. Γυρίζω πίσω, πᾶω στὴ βρυσούλα, πίνω νερό. Πᾶω καὶ στὸ μονοπατάκι ὅπ' ἔβγαине ὡς ἀπάνω τὴ ραχοῦλα. Τὸ ἀνεβοκατεβαίνω σὰν τρελλὸς δύο - τρεῖς φορές. Τελευταία ρίχνω μιὰ μ' τὰ στὸ κελί μου. — Ἔχετε γεια λέω, ἔχετε γεια!

Ἔτσι ἔφυγα ἀπὸ κεῖ πάνω καὶ κατέβηκα στὴν πολιτεία. Ἀπὸ τότε γυρίζω πέρα - δῶθε σὲ τίποτα ὑπόγεια καὶ τρυπάνω. Μὲ διώχνουν ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ σὰν τὸ σκυλί. Δὲν ὀρίζω μιὰ πιθαμὴ τόπο ν' ἀπλώσω τὸ κρημὶ μου. Γιατὶ στὰ νειάτα μου δὲ ρίζωσα πουθενὰ καὶ τώρα κυλάω σὰν τὴν πέτρα στὴν κατηφοριά. Κι' ἀκόμα γέρασα καὶ τὰ πόδια δὲ μὲ βαστοῦν σὰν ἄλλοτε. Τὶ μπορῶ νὰ κἀνω; Κάθομαι κι' ἀγναντεύω καμιά φορὰ κατὰ κειθε καὶ θυμοῦμαι τὰ παλιὰ. Ἀλλὰ τὶ ὀφελεῖ; Πῶς νὰ ζυγώσω κεῖ πάνω, πῶς νὰ φύγω ἀπὸ δῶ; ἄλλοτε ἐξοῦσα μὲ τὰ φαντάσματα, τώρα χωρὶς τοὺς ἀνθρώπους δὲν κἀνω. Ὁ κόσμος ἐστένεψε, δὲν ἔχει πειὰ τόπο γιὰ μένα!...

Ἔτσι σταμάτησε ὁ γέρο - Ἀντρέας. Πέρα τὸ βουνὸ ὄλο κι' ἔσβυνε στὸ βροιδυνὸ σῦθαμπο. Τὸ σύννεφο ἀπάνω του εἶχε ἀπλώση τώρα κι' εἶχε σκεπάσει τὸ μισὸ οὐρανό. Τὰ σπίτια τριγύρω, οἱ ἀνθρώποι, ὅλα τὰ πράγματα εἶχαν κάτι τὸ θαμπὸ καὶ ἀβέβαιο μὲς τὴ σκοτεινιά πού ἀργὶ κατέβαινε στὴν Πλάση.

ΧΡ. ΛΑΓΟΠΑΤΗΣ

ΟΠΟΙΟΣ ΖΗΣΕΙ ΣΕ ΠΟΛΙΤΕΙΑ...

Ἔφτασε πάλι ἡ μέρα πούπρεπε ν' ἀπαντήσῃ ὁ Κώστας στὸ σπητικό του.

— Τὶ τυραννία; Τὶ νὰ γράψω; Σκέφτονταν. Ἀρλοῦμπες; Ψευτιές σὰν πάντα; Ὁχι. Θὰ τοὺς πῶ καθαρὰ καὶ ξάστερα: θᾶρθω κοντά σας γιατί δὲν μπορῶ νὰ ζήσω πιά δωπέρα.

Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπόφασή του.

Τὸ βράδυ πιάνοντας τὴν πένα στὸ χέρι του δὲν ἔβρισκε κουράγιο.

— Τὸ ξερό μου τὸ κεφάλι τὰ φταίει. Δίκη ἔχει ὁ Θανάσης. Μοῦ τόπε κι' ὁ γέρος. Κι' ὄχι μιὰ, μὰ χίλιες φορές. Βρῆ παιδί μου, μείνε δῶ στὴν ἡσυχία σου. Στὸ σπητικό σου. Τὶ θὲς νὰ ξενητευτεῖς; Ἐκεῖ στίς πόλεις πού θὲς νὰ πᾶς, θὰ δυστυχήσεις, θὰ πεινάσεις. Σκέψου το.

— Ποῦ τ'ἔξερε; Τ'ἔξερε ὁμως χωρὶς νᾶχει βγεῖ ἀπ' τὸ χωριὸ βῆμα. Κι' ἐκεῖνο πού βλέπω εἶναι πῶς τὰ λόγια του βγαίνουνε ἕνα ἕνα.

Αὐτὸ τὸν σκότωνε τὸν Κώστα. Τοῦ φαίνονταν πῶς ἂν γυροῦσε θὰ κουρέλιαζε τὸ ἐγὼ του. Νὰ ὁμολογήσει πῶς αὐτὸς εἶχε τ' ἄδικο.

— Κι' ὕστερα ἀπὸ τόσους κανγάδες. Λυποθυμιές τῆς μάνας. Πῶς θὰ φύγω. Πῶς θὰ σκάσω. Πῶς δὲ θὰ μείνω πάντα χωριότης. Νὰ πᾶω τώρα νὰ πέσω στὰ πόδια τοῦ γέρου. Καὶ τὶ νὰ τοῦ πῶ; Νᾶμαι πάλι.

Γέμισε ἡ κόλα μὲ χίλιες δυὸ ψευτιές.

«Εἶμαι εὐχαριστημένος. Τὴν μέρα πού θᾶρθω κοντά σας θάμαι γιατί σᾶς πεθύμησα τόσον καιρὸ πούστε μακριὰ μου». Καὶ τελειώνει πῶς εἶναι βιαστικός γιὰ νὰ πάει στὴν δουλειά του.

Ἀπ' τὸν καιρὸ πούρθε ἀπ' τὸ χωριὸ δὲν ἔμεινε σὲ καμιά δουλειὰ πιότερο ἀπὸ δυὸ μῆνες. Πότε τοῦ φαίνονταν πῶς ἡ δουλειὰ εἶτανε ἄσκημη. Πότε πῶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀναδείξει. Πότε κέρδιζε λίγα. Κι' ἔτσι τακῶνονταν μὲ τὰ φεντικά του ἢ ἔφευγε χωρὶς νὰ τοὺς πεῖ κουβέντα.

Στίς ἀρχές δὲν στεναχωριότανε. Εἶχε χρήματα πού πῆρε φεύγοντας ἀπ' τὸ γέρο, κι' ἦταν ἐνθουσιασμένος πούβλεπε πράματα πού ποτὲς ὁ νοῦς του δὲν τάβριζε σιὸ χωριὸ.

Πέρασαν δυὸ χρόνια. Ἰδέα νὰ ξαναγυρίσει δὲν ἔβαζε. Μὰ τώρα τελευταία, λὲς κι' ὅλα αὐτὰ πούβλεπε μπροστά του τοῦ φαίνονταν σὰν ψεύτικα. Σὰ νὰ μὴν ἔχουνε δικιὰ

τους ζωή, σὰ μηχανοποιημένα. Τὰ εἶδε ὅλα πιά, τὰ γνώρισε ὅλα τὰ καλὰ τῆς πολιτείας. Τὰ μπουχτήσε. Τώρα ἔβλεπε καὶ τὶς κακίες τῆς. Στὸ μεγάλο ἐργοστάσιο πού δούλευε τελενταῖα πρόσεξε κι' εἶδε τὶς κουρασμένες μορφές τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν πού δούλευαν κεῖ μέσα ἄκεφα. Κιτρινιασμένοι, μὲς στὴν ὑγρὴ ἀτμόσφαιρα πού μύριζε μοίχλα. Τοῦ φάνηκε τὸ ἐργοστάσιο σὰ τάφος.

Κλεισμένοι ὅλοι σκέφτονταν. Γιατί; Ὁ νοῦς του σκάλιζε νὰ βρεῖ πῶς ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ καὶ περνᾶ τὴ ζωὴ του σὰ φιλακισμένος, μηχανὴ κι' αὐτὸς μὲς στὶς μηχανές, καὶ δὲν σκάζει καὶ δὲν πνίγεται.

Συνηθίσανε σκεφτότανε πάλι.

Τὸν καθένα πού ρώτησε ἂν εἶναι εὐχαριστημένος στὴ δουλειά τ' ἀπάντησε—Τὶ δουλειά; Αὐτὴ εἶναι κόλαση.

Κάθε τόσο κι' ἓνας ἄρρωστος, ἀπτὰ παιδιὰ, ἀπτὶς γυναῖκες, ἀπτοὺς ἄντρες· φυματικοὶ οἱ περισσότεροί, ἔτσι τέλειωναν. Οἱ μέρες περνοῦσαν, ὁ Κώστας ὅλο καὶ περισσότερο θυμὸν ταν τὸ χωριό.

Μήτε ὄρεξη σοῦ μένει ἐδῶ γιὰ νὰ ζήσεις, νὰ χαρεῖς βγαίνοντας ἀπτὴ δουλειά. Σὲ χτυπάει ὁ ἀέρας ὁ καθαρὸς καὶ ζαλλίξεσαι. Πούναι οἱ ἐργάτες πού τραβοῦν γιὰ τὰ χωράφια μὲ τραγοῦδια εἴτε σὲ δικὰ τους νὰ δουλέψουνε εἴτε σὲ ξένα.

Καὶ τὶ μικρὸς οἱ ἀνάγκες τοῦ γεωργοῦ, τὶ ἀπλὴ ἡ ζωὴ του.

Ὅσο πῆγαινε καὶ πὶὸ βαρειά, φαίνονταν στὸν Κώστα ἡ ζωὴ τῆς πύλης. Ὅ,τι κέρδιζε ἰὸ ξόδευε χωρὶς νὰ νὸ καταλαβαίνει: Νὰ ζήσει ἀπτὸ μεροκάματο τοῦ ἐργοστασίου δὲν μπόραγε.

Σὰν ἔλαβε γράμμα ἀπτοὺς δικούς του χωρὶς λεφτὰ, ἔφυγε ἀπτὸ δωμάτιο πού ἔμενε καὶ πῆγε σ' ἓνα παρακατινό. Νὰ ζητήσει βιήθεια ἀπτὸ γέρο; Δὲν τ' ἄνε ποτές.

Χώθηκε σὲ μιὰ φτωχογειτονιά. Πόσοι δυστυχημένοι. Πόση μιζέρια. Στὸν τόπο του λέγανε φτωχοὺς ὅσους δὲν εἶχανε χωράφι. Μὰ δὲν πείνασε κανένας τους, ὅσο ξέρει αὐτὸς τοῦλάχιστον. Ἐδῶ εἶδε οἰκογένειες νὰ στεροῦνται καὶ τὸ ψωμί. Προχτὲς ἄδειασε τὴν τσέπη του στὴν διπλανὴ γειτονίσα σὰν ἔμαθε πῶς εἶχανε νὰ φᾶνε δυὸ μέρες αὐτὴ καὶ τὰ δυὸ τῆς παιδιὰ.

Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς του, δὲν μπορεῖ νὰ ξέρει ἀπὸ πείνα ὅποιος δὲν πείνασε. Σὰ νὰ δικαιολογοῦσε τοὺς εὐποροὺς· τὶ ξέρονται αὐτοί;

Τὸ βράδν τάπε στὸ φίλο του τὸ Θανάση.

—Τὴ φοβήθηκα τὴν πείνα καημένη, τὴ φοβήθηκα. Καὶ τοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ χωριό του.

Ὁ Θανάσης μεγαλωμένος στὴν πόλη, γνώριμος μὲ τὴ ζωὴ τοῦ φτωχόκοσμου τῶν ἀπόκεντρων τῆς μεγάλης πολιτείας τὸν τράβηξε σὲ κάποιον γλέντι—γιὰ νὰ ξεχάσουμε τὰ βάσανα τοῦπε, μαγγανοπήγαδο ἢ ζωὴ, τὶ τὰ θές...

Μὰ ὁ Κώστας πού λησμονιότανε κάμποσο μὲς τὶς μικρόψυγες χαρὲς τοῦ ἐργατικοῦ, σὰν ἔμενε μόνος συλλογιζόταν ὅλο καὶ πὶὸ πολὺ τὸ χωριό του.

—Ὅλα ἐδῶ πέρα εἶναι ψευτιά, ὅλα πουλιοῦνται. Ἀκόμα κι' ἡ ἀγάπη.

Μέρα μὲ τὴ μέρα ἀηδίαζε. Νὰ φύγει, νὰ πάει πίσω. Ἀποθυμοῦσε τὴ μυρωδιὰ τῆς σπαρμένης γῆς, τοῦ χορταριοῦ. Κι' ἀποθυμοῦσε τὴ γωνιά τοῦ σπητιοῦ τους.

—Τὰ χωράφια μας ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ χέρια, κι' ἐγὼ δουλεύω γιὰ νὰ πλουτίζουν ξένοι, ἔλεγε στὸν ἑαυτό του σὰ τὴν πὶὸ βάσιμη πρόφαση. Πρέπει νὰ τ' ἀποφασίσω νὰ γυρίσω.

Μὰ δὲν τ' ἀποφάσιζε. Δὲν ἤθελε νὰ ξεπέσει πίσω στὸν πατέρα του μετανοιωμένος. Τ' ὄβρισκε ταπεινωτικό. Κάλλιο τὰ βάσανα.

Ἐνα γράμμα τῆς μάνας του στάθηκε ἡ ἀφορμὴ. Ἦταν ἄρρωστη. Μήτε ἔλα, μήτε τίποτα. Κοιμήθηκε ταραγμένος. Τὸ πρῶτ' σηκώθηκε μὲ τὴ μεγάλη ἀπόφαση. Ἀντὶ νὰ πάει στὴ δουλειά, πῆγε καὶ πληροφόρηθηκε γιὰ τὰ βαπόρια.

Μιὰ λαχάρια γιὰ τὸ χωριὸ τὸν κυριεψε ὀλάκερο.

—Δὲν εἶμαι γιὰ τὶς πολιτείες. Μὲ τραβᾶ ἡ γωνιά μου.

Σὰν μπῆκε στὸ βαπόρι μὲ τὰ λίγα ρουχικά του ἔκανε τὸ σχέδιο. Στὴν ἀρχὴ δὲν θὰ τοὺς τ' ὄλεγε πῶς γύρισε γιὰ πάντα, μὰ ὅσο νὰ τοὺς δεῖ καὶ νὰ φύγει πάλι. Ἄν τὸν κρατοῦσανε θάμενε γιὰ νὰ μὴ τοὺς στεναχωρέσει. Νὰ μὴν κακοκαρδήσει κι' ἡ μάνα του πού κοίτονταν.

Τὸ σπητικὸ τοῦ γέρου Βαρνιά ἀνάστατο. Εἶχε φτάσει ὁ γυιὸς πού δὲν ἐλπίζανε νὰ τοὺς ἔρθει. Ἡ μάνα του μονολογοῦσε στὸ κρεββάτι—θὰ πεθάνω χωρὶς νὰ τὸν δῶ.

Ὁ Κώστας βρέθηκε σὰ σασιτισμένος μέσ' στὴ ζέστα τῆς οἰκογένειας. Κάθε καλὸς λόγος τοῦ πατέρα τοῦφερνε δάκρυα στὰ μάτια. Ἡ καλύτερηψη τῆς μάνας του πού ξαναζωντανέψανε μὲ τὸν ἐρχομὸ του τὸν συγκινοῦσε. Πῆγαινε νὰ μιλήσει κ' ἔτρεμε τὸ χεῖλι του.

Μόλις ἀνάφερνε πῶς θάμενε λίγον καιρὸ καὶ πῶς λογάριαζε πάλι νὰ γυρίσει πίσω, σώπαιναν ἀπότομα, δὲν τοῦ ἀντιμιλοῦσαν. Ὁ Βαρνιά; ἔλεγε στὴ γυναῖκα του σὰν βρισκόνταν οἱ δυὸ τους «ὅποιος ζήσει σὲ πολιτεία, δὲ μπορεῖ νὰ κάνει στὸ χωριό».

Ὁ Κώστας χωρὶς νὰ πεῖ τὴν πραγματικὴ του ἀπό-

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΕΙΜΩΝΑ

φραση, άνασκουμπώθηκε να βοηθήσει τὸ γέρο να μαζέψουν τις ἑλῆές. Ἐνάλαβε αὐτὸς να παρασταθεῖ στὴ δουλειά. Ἐνωιωθε μιὰν ὄρεξη μεγάλη να περπατήσει πολὺ, να κοιτιάσει.

Παληκάρι ὡς ἐκεῖ πάνω, κι ὁμορφος τὸν καμάρωναν ὄλοι.

— Καλὴ χρονιά φέτος ἔλεγε ὁ Βαρνιάς, μπόλικο λάδι. Καὶ τὸ ποδαρικό σου καλὸ Κώστα.

Ἐ νέος γελοῦσε — Ὅλο καὶ καλύτερα, πατέρα. Καὶ δὸς του δουλειά.

— Θὰ τὸ μοσκοπουλήσουμε, μονολογοῦσε ἡ γρηά

Ἐ καιρὸς περνοῦσε, οἱ δυὸ μῆνες ποὺ εἶχε ἀναφέρει ὁ Κώστας κυλήσανε χωρὶς κανεὶς να τὸ καταλάβει Ὅλημερὶς δουλειὰ καὶ τὸ βράδυ φαί ζεστό, στρωμένο τραπέζι. Ἄρχισαν να ξεχνοῦν κι οἱ τρεῖς πὼς ὁ γυιὸς ἦταν περαστικός καὶ πὼς θάφευγε. Χωρὶς να τὸχουν ξαναμιλήσει αὐτὸ τὸ ζήτημα θαρρεῖς πὼς σιωπηρὰ εἶχανε κλείσει συμφωνία καινούργια, να μὴ χωρίσουνε.

— Ἐώρα ποῦχεις τὸ γυιὸ σου τὴ ἀνάγκη ἔχεις, λέγανε οἱ χωριανοὶ στὸ Βαρνιά.

Εἶναι τόσα καλὰ κορίτσια να διαλέξει ὁ Κώστας, ἀναφέρανε στὶς κουβέντες τους, οἱ φιληνάδες τῆς Βαρνιά.

Ἐ Κώστας τώρα ποὺ τέλειωσε ἡ δουλειά, ἔβγαινε σὲ μακρυνὸς περίπατους καὶ γύριζε μόνο τὸ βράδυ σπῆτι. Ἐ μόνη του ἀπόλαυση ἦταν τὸ ὑπαιθρο. Ἐμενε ὄρες καθιστὸς στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ κι ἄλλες ὄρες πολλὰς περπάταε.

Ἐ γυρευε τὴ μοναξιά χωρὶς να τὸ καταλαβαίνει.

Μιὰ βροδυά, ποὺ τὸν ἀπάντησε μιὰ θειά του, ὀλομόναχο τὸ ἀπόβραδο καθισμένο κάτω ἀπὸ κάτι πεῦκα, διάδωσε στὸ χωριὸ πὼς ὁ Κώστας κάποια ἀγάπη θάφησε στὴν πολιτεία. Ἐφτασε σὲ αὐτὴν καὶ γέλασε. Καμμιά ἀγάπη δὲν ἄφησε.

Αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ ὅμως να συστηματοποιήσει ἀσυνείδητα ὁ Κώστας τὸ τὶ αἰστανότανε τελευταῖα τις μελαγχολίες του, τις ἀεφιές του.

Ἐ Πολιτεία πήγαινε κι ἐρχότανε στὸ νοῦ του. Πρόσωπο κανένα δὲν τὸν τραβοῦσε, κι ὅμως λαχταροῦσε ν' ἀναθυμάται τὴ ζωὴ του ἐκεῖ. Δὲν τὴν ἔβλεπε πιά με ἀηδία, ἔβλεπε καὶ τὰ καλὰ τῆς.

Σὰν πέρασε ἄλλος ἓνας μῆνας ἡ ἐπιθυμιὰ τῆς πολιτείας κυρίεψε τὸν Κώστα. Δὲν ἤξερε ἀκόμα ἂν θάφευγε καὶ πότε, μὰ καταλάβαινε πὼς δὲν ἔκανε πιά στὸ χωριό.

Μὲ τρόπο στὸ τραπέζι ἔρριξε ἓνα λόγο γιὰ φευγιό. Κανεὶς δὲν εἶπε μήτε ναί, μήτε ὄχι. Τὸ περίμεναν, μὰ δὲν τῶθελαν.

Μετὰ μιὰ βδομάδα ὁ Κώστας ἀποχαιροῦσε τοὺς δικούς του. Μπῆκε στὸ βαπόρι χαρούμενος, μιὰ λαχτάρα γιὰ τὴν πολιτεία ὑπερίσχυε σ' ὅλα τὰλλα του συναισθήματα.

Καθὼς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, παρόμοια καὶ στὴ Χίο, ὁ ναυτικός, ὁ γεωργικός καὶ ὁ ποιμενικός λαὸς εἶναι πολὺ ἔξυπνος καὶ παρατηρητικός. Βλέπει, προσέχει, ἐξετάζει τὸ κάθε τι ποὺ συμβαίνει γύρω του, στὴν ἀτμόσφαιρα, στὴ γῆ, στοὺς ἀνθρώπους καὶ τ' ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του, τὰ ἐκφράζει μὲ λίγα λόγια ζουμερά, ποὺ περιέχουν τὴ φιλοσοφία του, ἀποκαλώντας τα Παροιμίες. Οἱ παροιμίες ἔχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠθικὸ σκοπὸ, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὲς ποὺ ἔχουν πρακτικὸ, καὶ τέτοιες εἶναι οἱ μετεωρολογικὲς καὶ γεωργικὲς. Συλλογὴ ἀπ' αὐτὲς ξεχωριστὴ δὲν ἔχει γίνεῖ ἀκόμα στὴ Χίο, ἂν καὶ ἔχουν, καθὼς καθένας καταλαβαίνει, μεγάλη σπουδαιότητα. Λιγοστὲς ὑπάρχουν στὴν ἀρχετὰ μεγάλη συλλογὴ τῶν παροιμιῶν, ποὺ ἔχει περιλάβει ὁ μακαρίτης Κανελλάνης εἰς τὰ «Χιακὰ Ἀνάμικτὰ» του. Ἐπάρχουν ὅμως πάρα πολλὲς ἀκόμα στὸ στόμα τοῦ λαοῦ ποὺ χροιάζονται ξεχωριστὴ συλλογὴ καὶ μελέτη.

Ἐπ' αὐτὲς τὶς μετεωρολογικὲς καὶ γεωργικὲς παροιμίες ξεχωρίζουμε μερικὲς σήμερα, ποὺ ἀναφέρονται στὸ χειμῶνα, στοὺς μῆνες του, στὶς γιορτὲς του, στὴν ἀτμοσφαιρική του κατάσταση, στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς κ.τ.λ. Ἐννοεῖται ὅτι εἶναι καμωμένες σύμφωνα μὲ τὸ παλιὸ ἡμερολόγιο.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα γιὰ τὴν εἴσοδο τοῦ χειμῶνα ἔχομε δυὸ ὠραῖες παραλλαγὲς μιᾶς Πανελληνίας παροιμίας σὲ μέτρο τροχαῖκὸ ὄχτασύλλαβο:

*Α. Ἐν τ' Ἐγιοῦ Φιλίππου λείπω
τ' Ἐγία τῶν Ἐγίων δὲν ἔρω,
μὰ τοῦ γέρου τοῦ Νικόλα
δέξου με κι ἀπ' ὄξω στέκω
μὲ τὰ χιόνια χιονισμένος
καὶ μὲ τὰ νερὰ βρεμένος.
Τοὺς καππάτους χαιρετῶ τους,
τοὺς γουνάτους προσκυνῶ τους,
τοὺς μισοκαμιζοράτους
παλοῦκι ποὺ τοὺς πελεκῶ!*

Ἐ Ἐγίου Φιλίππου, στὶς 14 τοῦ Νοέβρη, ποὺ ἀρχίζει τὸ Σαραντάμερο κάμνει κατὰ τὴν παροιμία τὴν πρώτη ἐμφάνισή του καὶ ὁ χειμῶνας. Ἐν δὲν τὴν κάμη τότες, θὰ τὴν κάμη τ' Ἐγία τῶν Ἐγίων δηλ. τὰ Εἰσόδια τῆς Θεο-

τόκου στάς 21 καὶ τέλος στάς 6 τοῦ Δεκέμβρη, τ' Ἁγιοῦ Νικολά. (Ἔτσι λέγεται σὰ χωριά μας καὶ ὄχι τ' Ἁγιοῦ Νικόλα). Πολὺ παραστατικὴ ἢ ἐμφάνιση καθὼς καὶ ὁ χαιρετισμὸς τοῦ Γέρω-Χειμῶνα. Τοὺς *καππάτους* (ποὺ φοροῦν κάππα, τρίχινο πανωφόρι) μονάχα χαιρετᾷ, ἐνῶ τοὺς *γουνάτους* (ποὺ φοροῦν πολύτιμες καὶ ζεστὲς γούνες) προσκυνᾷ. Ὑπέροχη εἶναι ἡ φοβέρα του στοὺς μισοκαμιζοράτους ποὺ ἀντὶς γιὰ κάππα ἢ γούνα φοροῦν μισὴ (κοιτὴ) καμιζόρα (εἶδος γελέκου). Γι' αὐτοὺς *πελεκᾷ* (ἐτοιμάζει) παλούκι. Τὶ ὠραία μεταφορικὴ ἔκφρασις αὐτὴ, ἀμίμητη, ποὺ δὲν ὑπάρχει οὔτε στὶς ἄλλες παραλλαγές, Χιώτικες ἢ Ἑλληνικὲς ἐν γένει.

Ἡ ἄλλη παραλλαγή ποὺ γνωρίζω ἔχει αὐτὲς τὶς διαφορές:

Στὸν ε' στίχο: *μὲ τοὺς πάγους χιονισμένους*
Στὸν στ'. ἔως τὸν ζ': *τοὺς γουνάτους χαιρετᾷ τους*
καὶ τοὺς διπλοκουκουλάτους,
καὶ τοὺς μικροφουσανάτους
καμπανίζει τους καὶ πά τους.

Ὁ χαιρετισμὸς εἶναι σὲ πλάγιο λόγο καὶ χάνει τὴ ζωηρότητα του. Ἐπειτα δὲν κάμνει διάκριση τῶν γουνάτων καὶ διπλοκουκουλάτων. Εἶναι ἕμως σπουδαία καὶ αὐτὴ ἡ παραλλαγή, γιατί μᾶς διδάσκει πῶς ἔγινε σὲ ἐποχὴ ποὺ φοροῦσαν ὅλοι *φουσανία* δηλ. *ποδιές*, παρόμοιες μὲ τὶς Πυργούσικες. Παραστατικὴ εἶναι καὶ ἡ τελευταία του ἔκφρασις «*καμπανίζει τους καὶ πά τους*» δηλ. τοὺς πεθαίνει ἀπ' τὸ κρύο, σημαίνει τὴ νεκρώσιμη καμπάνα τους καὶ τοὺς ὀδηγεῖ στὸν τάφο.

Ἡ ἐποχὴ ποὺ μπαίνει κυρίως ὁ χειμῶνας ὀρίζεται καὶ στὴν παροιμία:

Γύρου-γύρου τοῦ Χριστοῦ,
τὰ Νικολοβάρβαρα

«Τοῦ Χριστοῦ» ἐννοεῖ τὰ Χριστούγεννα, τὰ Νικολοβάρβαρα εἶνε οἱ γιορτὲς τῆς Ἁγίας Βαρβάρας καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Σὲ ἄλλη παροιμία ἢ ἐποχὴ αὐτὴ ὀρίζεται τὸ Γεννάρη:

Γεννάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ καὶ γέννα τοῦ χειμῶνα.

Γιὰ τὸ φεγγάρι τοῦ Γεννάρη ἔχομε τὴν παροιμία:

Τὸ φεγγάρι τοῦ Γεννάρη παρὰ λίγο μέρα μοιάζει.

Γιὰ τὴν ἀμυγδαλιά:

Ἡ λωλλὴ ἀμυγδαλιά
τὸ Γεννάρη λουλουδᾷ.

Ἄν ἐπικρατήσουν καλοὶ καιροὶ τὸ Γεννάρη, μερικὲς ἀμυγδαλὲς ἀνθοῦνε. μὰ κατόπι πιάνει κρύο καὶ καταστρέφονται τὰ ἄνθη τους.

Γιὰ τὸ Φλεβάρη ἔχομε τὴν παροιμία:

Ὁ Φλεβάρης κι' ἂ φλεβίζη
τοῦ καλοκαιριοῦ μυρίζει.

Μετεωρολογικὴ παροιμία εἶναι καὶ ἡ παρακάτω:

Ἄν εἶν' τὰ Φῶτα φωτερά,
ἢ Δαμπρὴ μὲ τὰ νερά.

Ἄν δὲν βρέχη δηλ. στὶς ἀρχὲς τοῦ Γεννάρη, τὰ νερά θ' ἄναι ὄψιμα καὶ μπορεῖ νὰ βρέχη τὴ Δαμπρὴ.

Γεωργικὲς παροιμίες εἶναι κι' αὐτὲς ἐδῶ:

1.—*Ξερὸ σαραντάμερο, χλαρὸς νοικοκύρης.*

(δηλ. ἂν δὲν βρέξη τὸ σαραντάμερο, θὰ βρέξη τὴν ἄνοιξη, ποὺ εἶναι πιὸ χρήσιμα στὴ γεωργία τὰ νερά).

2.—*Τὸν Νοέβρη νά καὶ σπέρνε.*

3.—*Τὸν Δεκέβρη 'δὲ κ.' ἀπόστ'εργε*

Δηλ. τὸ Νοέβρη ὁ καλὸς γεωργὸς δὲν πρέπει νὰ βιάζεται νὰ σπείρη, ἀλλὰ νὰ σπέρνῃ μὲ τὴν ἡσυχία του καὶ μὲ σκέψη σύμφωνα μὲ τὸν καιρὸ, ἐνῶ τὸν Δεκέβρη πρέπει νὰ βιασθῆ νὰ τελειώσῃ τὴ σπορά του.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Όταν στο τέλος του παγκόσμιου πολέμου ο πόθος που εκδήλωσαν οι Σέρβοι για ένοποίηση πραγματοποιήθηκε κατά ένα μεγάλο μέρος, μὴ ἔξωτερικὴ μόνο ἐνότητα εἶχε πραγματικὰ ἐπιτευχθεῖ. Σύντομα εἶδανε τὶ διαφορετικοὶ που ἦταν μεταξύ τους ἀπὸ ἀποψη παιδείας, οἱ ἀδερφοὶ αὐτοὶ που καθέννας τους εἶχε ἀκολουθήσει ἕνα διαφορετικὸ δρόμο. Ἀπομονωμένοι ἀπὴν σεοβικὴ ζωὴ, στενὰ δεμένοι μὲ τις παραδόσεις τους, μὲ τὸν κλειστὸ χαρακτήρα τους, οἱ Κροάτες κατὰ τὴν αὐστριακὴ διοίκηση ἐπηρεάστηκαν ἀπὴν Γερμανία καὶ Ἰταλία, ἐνῶ οἱ Σέρβοι εἶχαν πολὺ ἐπηρεασθεῖ ἀπὴν πολύχρονη ὑποταγὴ τους στοὺς Τούρκους. Ἔτσι ἀπὸ μᾶς ἀρχῆς δυὸ κέντρα παιδείας καὶ πολιτικῆς παρουσιάστηκαν :

Τὸ Zagreb καὶ τὸ Βελιγράδι. Θὰ χρειασθεῖ πολὺς καιρὸς γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ συμβιβαστοῦν οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς που πηγάζουν ἀπὸ μιὰ παιδεία ἐντελῶς διάφορη.

Πρέπει νὰ ποῦμε ὅμως ὅτι τώρα ἡ ἐπίδραση ξεκινᾷ ἀπὸ ἕνα πόλο: ὁ σχηματισμὸς τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Κράτους ἀπομάκρυνε τις γερμανο-ιταλικὲς ἐπιδράσεις πρὸς ὄφελος ἑνὸς ἐθνικοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ χαρακτήρα.

Μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεχωρίσει τρεῖς περιόδους στὴ σημερινὴ γιουγκοσλαβικὴ φιλολογία: τὴν παλαιὰ φιλολογικὴ περίοδο που φτάνει πάνω-κάτω ὡς τὰ 1900 που ἦταν ρομαντικὴ καὶ πολὺ ἐπηρεασμένη ἀπὴν Γερμανία. Ὁ πῶ ἐνδεδειγμένος ἀντιπρόσωπός της ὁ κροάτης μυθιστοριογράφος Zenoa.

Μετά, ὁ αἰσθητισμὸς καὶ ἡ προσήλωση στὴ φόρμα ἀναπτύχθηκαν μὲ τὴν γαλλικὴ καὶ ἰταλικὴ ἐπίδραση. Ὁ Voivonitz, καὶ ὁ Bego itz ἀκολουθοῦν τὴν τέχνη τοῦ d'Annunzio. Ἀπὸ 1914 ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ ρεύματα γίνονται αἰσθητὰ ἔξπρεσιονισμὸς, δαδαϊσμὸς, φουτουρισμὸς, surrealisme. Οἱ κροάτες στηρίζονται περισσότερο στὴ Γερμανία, οἱ Σέρβοι στὴ Γαλλία. Δὲν ὑπάρχουν νὰ ποῦμε συγγραφεῖς μὲ σοσιαλιστικὲς ἰδέες. Μόνον ἡ ἐφημερίδα τῶν ἐργατῶν, ἡ Borba τοῦ Zagreb δείχνει μιὰ τάση προσανατολισμοῦ πολὺ δειλὴ σ' αὐτὸ τὸ δρόμο.

Ὁ κροάτης μυθιστοριογράφος Babitz που ἔγραψε μὲ τὸ ψευδώνυμο Xavier de Sandoralski εἶναι στὰ τελευταῖα ἔχνη τῆς ρομαντικῆς σχολῆς καὶ ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ τὸν αἰσθητισμὸ. Εἶναι μυστικιστῆς καὶ ἔχει γιὰ δάσκαλο τὸν Zenoa. Τὸ ὄλικὸ τῶν ἔργων του εἶναι παρμένο ἀπὴν

ἱστορία τῆς κροατικῆς ἀριστοκρατίας τοὺς «Kurji». Τὰ κυριώτερα βιβλία του εἶναι: «Na rodonoj grudi», καὶ «Diljein doma». Ἐνας δραματικὸς συγγραφέας μεγάλης πνοῆς εἶναι ὁ Voivonitz τῆς Raguse. Ὅλα τὰ θέματά του εἶναι παρμένα ἀπὴν ἱστορία τῆς πόλης αὐτῆς. Τὰ δράματά του καὶ ἡ τριλογία του «Dubrovacka Trilogia» ἔχουν μεταφραστεῖ πολλές φορές. Στὴν τριλογία ἀσχολεῖται μὲ τὸ τέλος τῆς δημοκρατίας τῆς Raguse. Τὸ πρῶτο μέρος «Ἐμπρὸς παιδιὰ» παίζεται τὸν καιρὸ τοῦ Ναπολέοντα ὅταν εἶχε χαθεῖ ἡ ἐλευθερία. Τὸ δεύτερο μέρος «Σύθαμπο» παίζεται στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα ὅταν οἱ παρικοί ξέπεσαν. Στὸ τρίτο μέρος «Na taraza» περιγράφει τὴν ἀρχὴ τῶν καυγᾶδων μεταξύ Σέρβων καὶ Κροατῶν.

Ὁ Begovitz πρωτοφάνηκε ὡς λυρικός ποιητῆς καὶ ὕστερα ὡς δραματικὸς συγγραφέας. Ἐξῆσε πολὺ καιρὸ στὸ Ἀμβούργο.

Τὰ πρῶτα του λυρικά ποιήματα, Zoe Boccadore, φάνηκαν μὲ τὸ ψευδώνυμο Xeres de la Maraja. Τελυταῖα τὸν ἀναφέρουν πολὺ γιὰ τὴν θαυμάσια διασκευὴ του σὲ δράμα τοῦ ρομάντζου «Dirgenes» τοῦ Zer-oa που πρωτοπαίχτηκε πρὶν λίγο καιρὸ στὸ Zagreb.

Τὰ ἔργα τοῦ κροάτου Nazoj που μέσα στὴ «Zivana» του τραγουδαῖ τὴν πῶ ἀπομακρυσμένη περίοδο τῆς σεοβικῆς μυθολογίας, ἔχουν ἕνα συμβολικὸ λυρισμὸ.

Ἄς ἀναφέρουμε πλάι του τὸν σεοβο Liovan Ducie, τὸν Begdan Rionovic καὶ τὸν Pandurovic τὸν μεταφραστὴ τοῦ Σαίξπηρ σὰ γιουγκοσλαβία.

Οἱ νεώτεροι, ἐπηρεασμένοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ Παρῖσι εἶναι γεμάτοι φωτιὰ καὶ ταλέντο, καὶ δείχνουν μιὰ γερὴ ἀτομικότητα. Ὅλες οἱ σύγχρονες τάσεις ἀντιπροσωπεύονται. Ὁ Manoilovic, λυρικός ποιητῆς σεοβος, συνδέει νέες καὶ παλαιότερες ἀντιλήψεις. Ἐχει καλλιτεχνικὴ διαμόρφωση, καὶ ἔχει μελετήσει τὴν ἰταλικὴ φιλολογία. Εἶναι ὁ μεταφραστῆς τοῦ Pirandello καὶ τοῦ Nicodemi. Συγγραφέας μὲ μεγάλη παραγωγικότητα εἶναι ὁ Libe Milicic που ἐμπνέεται τὰ ποιήματα καὶ τις νουβέλες του ἀπὴν ζωὴ τῆς Δαλματίας. Φάνηκαν πέντε συλλογὲς ποιημάτων του καὶ μερικὰ διηγήματα, μεταξύ ἄλλων «Τὸ βιβλίο τῆς πίστης» σὲ δυὸ μέρη (Ἡ λάμψη τῆς μέρας καὶ τὸ ὄνειρο κάτω ἀπὸν ἀστροσπαρμένο οὐρανὸ) καὶ «Πεῦκα καὶ ἐλῆς». Ὁ λογοτέχνης Crjanski, καταγόμενος ἀπὴν Voivodina, δείχνεται στὰ ἔργα του ἐπηρεασμένος ἀπὸν Albert Dürer καὶ τὴν ἰταλικὴ ζωγραφικὴ. Ὁ Σλοβάνος Zupancic ἔγραψε μερικὰ

ποιήματα και μετάφρασε στή γλώσσα του τόν Σαίκσπηρ. Ἡ τελευταία συλλογή τοῦ λυρικοῦ σέρβου ποιητῆ Dreipatz «Ὁ ληστής και ὁ ποιητής» φανερώνει ἕνα γερό ταλέντο. Ἡ νεαρή σέρβα ποιήτρια Desanka Maximovic, εἶναι ἐπιρρασμένη ἀπ' αὐτόν. Συλλογές σάν τῆ «Τό παράνο τὸν Σκλάβων» και ἄλλες, ἀποδείχνουν πὼς ὁ Ὑγενίς εἶναι ἕνας ραφινάρισμένος και πολὺ αἰσταντικός ποιητής πὺ ἐνδιαφέρεται και ἀσχολεῖται μὲ θέματα κοινωνιστικά και πολιτικά.

Ἄς ἀναφέρουμε ἀκόμα μεταξὺ τῶν νέων αὐτῶν τοὺς Dedinac, Ristic, Vuko και τὸν ποιητῆ Krklec. Οἱ σοσιαλιστὲς συγγραφεῖς τῆς δύσης ἐπηρράσαν τὸν Cesaric και τὸν Krleza πὺ θυμίζου καπως τὸν Barbusse. Ὁ Cesaric ἔγινε γνωστός μὲ τὸ ρομάντσο του «C. rena Kraljevna». Ὁ Krleza εἶναι ὁ ἀρχηγὸς ἐνὸς ἐπαναστατικοῦ φιλοσοφικοῦ κινήματος πὺ εἶναι στὸ Zagreb μὰ ἀπήχηση τοῦ γερμανικοῦ ἔξπρεσιονισμοῦ. Ἰσαμε τὸ 1927 διεύθυνε ἕνα περιοδικὸ μὲ ἀριστερὲς τάσεις. Δημοσίεψε κυρίως δράματα. Τὸ τελευταῖο μὲ τὸν τίτλο «Glembajevi» εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀριστοκρατικῆς οἰκογένειας μιανοῦ αὐστριακοῦ στρατηγοῦ πὺ δὲν μπορεῖ νὰ κατατοπιστεῖ μὲς στὴν σύγχρονη ἐποχή. Οἱ ἐντυπώσεις ἀπὸ ταξεῖδι του στὴ Ρωσία περιγράφονται σ' ἕνα πρόσφατα βγαλμένο βιβλίο του «Impressions de Russie».

Φιλολογικὰ περιοδικὰ ἐκδίδονται στὸ Zagreb και στὸ Βελιγράδι. Στὸ Zagreb τὰ «Savremenik» «Hrvatska Revija» «Kritika» και «Vijenac» και ἕνα φιλολογικὸ περιοδικὸ τῶν καθολικῶν «H vatska Prosesta». Στὸ Βελιγράδι τὸ «Misao» και τὸ «Srpski Knjizevnik Glasnik».

Τὸ «Misao» ἔχει τοὺς δικούς του συνεργάτες μεταξὺ τῶν ὁλοίων τὸν Pandurovic πὺ προαναφέραμε. Τὸ «Srpski Knjizevnik Glasnik», εἶναι τὸ καλύτερο φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ἰδρύθηκε ἀπὸν Skerlic, τὸν ἔξοχο σέρβο κριτικό. Τελευταῖα στὸ Βελιγράδι ἰδρύθηκε ἀπὸν Paul Bihaly τὸ «Nolit».

Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ θὰ δημοσιεύει ἔργα τῶν νέων εὐρωπαϊῶν συγγραφέων. Σ' αὐτὸ προστέθηκε τελευταῖα και τὸ περιοδικὸ «Nova Literatura».

R. KALTOFEN

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

A. CHABANIAN *Στὴν Galerie Paul*, 15, ὁδὸς Fouad.

Ὁ κ. Chabanian πὺ ἐκθέτει ἀπὸ τῆς 3 ὡς τῆς 18 Φεβρουαρίου εἶναι ἀπ' τοὺς ἐπίσημους καλλιτέχνες, μὲ παράσημο légion d' honneur, μὲ ἔργα του στὸ Μουσεῖο τοῦ Luxembourg.

Οἱ εἰδικότητες τοῦ ζωγράφου εἶναι τὰ λουλούδια, τὰ ἰριδόχροα βάζα κ' οἱ θαλασσογραφίες.

Ἡ τελευταία ἐκθεση τοῦ κ. Chabanian στὸ Παρίσι (δου και μένει) ἦταν στὰ 1928 στὴν γνωστὴ Galerie Georges Petit.

Ἐδῶ ἐκθέτει 67 πίνακες ἔλαιογραφίες σχεδὸν ὄλες. Ἡ τεχνικὴ του ἀμειπτη, στὴν παλαιότερη ἀκαδημαϊκὴ ἀντίληψη. Πλήθος μπουκέτα ρινοίνες, τριαντάφυλλα, ντάλιες, ἀνεμόνες σὲ ὠραία ἰριδόχροα βάζα μὲ τὰ κλασικὰ πεσμένα δὺο τρία πέταλα.

Οἱ θαλασσογραφίες του φεγγαρολουσμένες, ἀργυρόχρους, ἐπαυαλαμβάνονται χωρὶς παραλλαγή σχεδὸν — ἡ θάλασσα, δὺο τρία δέντρα ἀπὸ πλάι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ — σὲ πολλὰ ταμπλό. Ὅλα τὰ ἔργα τελειωμένα και στὴν ἐλάχιστη λεπτομέρεια χάνουν πὰ τὴν ζωντανότητα: διακρίνεις τὴν νοοτροπία τοῦ καλλιτέχνη σ' ἕνα ἡρεμο φθάσιμο σὲ μὴ στάσιμη πληρότητα. Καμιά ἀναζήτηση, καμιά ἀνησυχία. Βλέπεις τὰ ἔργα και δὲ νοιώθεις καμιά ταραχί, δὲ σοῦ ξυπνοῦν τίποτα μέσα σου εἶναι σὰ νὰ μβαίνεις σὲ μουσεῖο και νὰ βλέπεις ἔργα τεχνικὰ λεπτολογημένα ἀλλὰ ἀδιάφορα. Δὲν σὲ σνεπέρνει πουθενὰ ἡ πνοὴ ἢ δημιουργικὴ.

P. Σ.

ΟΛΓΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ *Αἶθουσα «Ἀπόλλωνος»* 15 Λεωφόρος Ζαγλοῦλ.

Γιὰ τὴν ἐκθεση τῆς Ἄδος Ἰωαννίδου πὺ ἀνοῖξε στῆς 21 Φεβρουαρίου δημοσιεύουμε ἐδῶ ἀπὸ ἀρθρο τῆς Ρίτας Συγκοπούλου πὺ φάνηκε στὸν «Ταχυδρόμο».

Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ καλλιτεχνικὸ κέντρο, ἐνδιαφέρον και γιὰ τοὺς ἐξοκλιματικούς ζωγράφους. Δὲν ἔρχονται πὰ μόνον γιὰ ὕλικὴ ἐπιτυχία ἐπιζητοῦν και τὴν ἠθικὴ ἀναγνώριση. Πραγματικὰ στὴν πόλη μας ἔχει σχηματιστεῖ ἕνας ἀρκετὰ εὐρὺς κύκλος ἀπὸ ἀνθρώπους πὺ σιγά-σιγά εἰσδύσανε στὰ μυστικὰ τῆς ζωγραφικῆς και μποροῦν νὰ ποῦν μὴ γνώμη, ἔστω και ἀπὸ διαίσθηση περισσότερο παρὰ ἀπὸ ἀληθινὴ γνώση τῆς Τέχνης. Μὰ κ' αὐτὸ δὲν εἶναι λίγο. Τὸ κέντρο μας ἔχει ἀποκτησεῖ ἰδίως ἐξωοριστὴ εἰδικότητα γιὰ τὸ ἑλληνικὸ τοπεῖο, πὺ εἶδαμε ἀποδομένο ἀπὸ σιρὰ ὀλόκληρη καλλιτεχνῶν, ξένων και δικῶν μας. Ἀπ' τοῦ Πρωτοπάτη και τοῦ Ἀνατολέα τῆς Κροῦτ ὡς τὴν νεοκλασικὴ μορφὴ τοῦ τοπεῖου τῶν Στεφανόπουλων, ὡς τὴν ἐξπρεσιονιστικὴ δημιουργία τοῦ Καλμούχου.

Ἀμὰ ζωγράφος ξεκινήσει γιὰ τὴν Αἴγυπτο, μὰς φέρνει πάντα λίγη Ἑλλάδα, λίγη ἑλληνικὴ φύση — φῶς, οὐρανὸ, θάλασσα.

Εἶδαμε τὸ ἑλληνικὸ τοπεῖο στῆς ἀπειρες ποικιλίες του, μὲ τὰ μάτια πολλῶν ζωγράφων. Τὸ εἶδαμε στὴ βαθύτητα τῆς οὐσίας του, στὴν αἰσθησιακὴ του ἐντύπωση, στὴν πλούσια διακοσμητικὴ του αἰσθηση, στὴν χαρούμενη διάθεση. Ἡ δις Ἰωαννίδου μὰς ἔφερε τὴν δροσιά του φαίνεται ἀμέσως στὰ ἔργα τῆς πὺς ζωγραφίζει ἡ νέα γυναῖκα, πὺ χάρηκε τῆς ὁμορφίης τῆς ἑλληνικῆς φύσης,

που συγκινήθηκε από το χρωματικό πλούτο της. Μιλᾷ στην ψυχὴ της τὸ δέντρο, τὸ ἀερογιάλι, τὸ βουνό, ἢ κάθε χαριτωμένη γωνιά.

Ζωντανές κι' ὁλόδροσες εἶναι στὰ ταμπλώ οἱ ἀπαλές καλλιτεχνικές ἐντυπώσεις στὸ πρωταντίκρουσμα τῶν θεαλῆτρων τῆς φύσης. Ἄν καὶ ἡ Δίς Ἰωαννίδου τυρανεῖ τὴν ἐντύπωσή της μὲ πολλὴ μελέτη, τὰ ἔργα της διατηροῦν μιὰ φρεσκάδα μοναδική — τὴν ψυχικὴ της διάθεση.

Ἄπ' τὰ καλλιτέρα ἔργα ποῦ ξεχωρίσαμεν εἶναι δυὸ τῆς Κεφαλῆνιας ἀρ. 18 καὶ 20. Ἐχουνε ἀρμονία χρωματικὴ καὶ ἀρχιτεκτονικὴ ἐπίζηλη· δίνουν μιὰ συγκίνηση αισθητικὴ πολὺ ἰκανοποιητικὴ.

Τὸ ταμπλώ ἀριθμ. 31 «Παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ Μυστρά» εἶναι δουλεμένο μὲ εὐχέρεια καὶ ἔχει συγκρατημένο λυρισμό. Ἡ Δίς Ἰωαννίδου ἔχει καὶ πολλὴ μέριμνα τῆς λεπτομέρειας. Ὁ ἀριθμ. 24 «Καλύβη τοῦ Μοντενέγρου, Κέρκυρα», ἔχει μιὰ φινέτσα στὴν ἐκτέλεση μοναδική.

Ἡ καλλιτέχνηδα ἐκθέτει καὶ φιγούρες — ἓνα πορτραῖτο — τὸ ἄλεσμα τοῦ καφέ — κεφαλὴ — ὁ λουστρός — ὁ γοπατζῆς — ἡ Ἐλληνοπούλα. — Ἐμεῖς τὴν προτιμοῦμε στὸ τοπιό.

Ἡ Δίς Ἰωαννίδου μᾶς παρουσιάζει καὶ μιὰ κουρτίνα μὲ δικό της βυζαντινὸ σχέδιο, ἀξιόλογα ἐργασμένη·

A. T.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

MIX. A. PODA «*Ἡ ὄργη τοῦ δάσους*», τρίπρακτο κοινωνικὸ δράμα. Ἀθήναι, Τύποις Ἐρμού 1929.

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ κ. Poda πρωτοπαίχθηκε στὸ θέατρο Κοτοπούλη στίς 23 Σεπτεμβρίου 1927. καὶ τώρα τυπώθηκε σὲ βιβλίον. Σ' ἓνα ὥραῖο ἑλληνικὸ νησί ὅπου ὅπως πάντα ὑπάρχουν καὶ οἱ διαμάχες τῶν πολιτευομένων καὶ ἡ πεισματάρικη πάλη τῶν ἀντιθέτων σὲ φρονήματα ἀστών, κρατᾷ τὴν ἀρχὴν στὰ χέρια του, — διὰ ἀρχίζει τὸ ἔργο — ὡς πρόεδρος τῆς Κοινότητος, ὁ Ζάρκας. Μιὰ μεγάλη συμφορὰ ἀπειλεῖ τὸ νησί: Ἐνας γιατρός, ὁ Στρατῆς, μὲ μόρφωση καὶ νέες ἰδέες ὑποστηρίζει τὴ γνώμη νὰ στηθεῖ σανατόριο γιὰ τοὺς φυματικούς σ' ἓνα βουνὸ τοῦ νησιοῦ ποῦχε ἓνα θαυμασιὸν δάσος, τὸ δάσος τοῦ Ἀράπη. Κατὰ μεγάλο μέρος τὸ δάσος αὐτὸ ἀνήκει στὸν Πρόεδρο Ζάρκα ποῦ μόλις τὸ μαθαίνει γίνεται θηρίον μονάχο καὶ κατορθώνει νὰ ἐνωθεῖ μὲ τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ἐχθρούς του, στοὺς ὁποίους λέει ὅτι μὲ τὸ σανατόριο κινδυνεύει ὅλη ἡ πολιτεία ἀπὴν τρομερὴ ἀρρώστια. Στὴν πρώτη πράξη ὁ Ζάρκας ἔχει μιὰ μεγάλη συζήτηση μὲ τὸν γιατρό. Ὁ Στρατῆς προσπαθεῖ νὰ τὸν πείσει ὅτι κίνδυνος δὲν εἶναι τὸ σανατόριο ἀλλὰ σωτηρία — τόσοι ἀρρωστοὶ σιγοπεθαίνουν μὲς στὰ ἀνθυγιεινὰ τους σπίτια — καὶ ὅτι πρέπει κι' αὐτὸς νὰ βοηθήσει γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ. Ὁ Ζάρκας ἐναντιώνεται μὲ ἐπιμονή, ὅπου στὸ τέλος ὁ γιατρός τοῦ λέει ὅτι τὸ διάταγμα δημοσιεύτηκε καὶ ὅτι τὸ δάσος ἀνήκει πιά στὸ σανατόριο. Ὁ Ζάρκας ὁρμᾷ νὰ τὸν πνίξει στίς φωνές μπαινέι ἢ κόρη τοῦ Λέλα ποῦ ἔχει μιὰ συμπάθεια μὲ τὸν γιατρό. Ὁ διάλογος εἶναι καλός. Ἀκολουθεῖ μιὰ συνομιλία γιατροῦ καὶ Λέλας. Ὁ γιατρός τὴν ἐγκαρδιώνει γιὰ τὸ ἔργο του πρὸς τὸ ὅτιο στὴν ἀρχὴ αὐτὴ φαίνεται δισταχτικὴ. Τῆς δείχνει τὸν πόνο τῶν ἀρρώστων, τῆς

λέει πὼς στηρίζεται πολὺ σ' ἐκείνη, πὼς ὁ ἄνθρωπος ἀρματώνεται μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πείθει νὰ σταθεῖ στὸ πλάϊ του βοηθὸς τοῦ σκοποῦ του. Πατέρας καὶ κόρη ἀρχίζουν τότε μιὰ νέα πάλη.

Ὁ Ζάρκας καὶ ὅλοι οἱ κοινοτικοὶ καὶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πολεμοῦν μ' ὅλα τὰ μέσα τὸ σχέδιο τοῦ γιατροῦ ξεσηκώνουν τὸ λαὸ ἐναντίον του. Τὸ σανατόριο ὁμως στηνεται μ' ὅλα αὐτά. Τὸ νησί ἀποφασίζει νὰ τὸ πολεμήσει ἔμμεσα. Νὰ μὴν πουλάει τὰ ἀπαραίτητα τρόφιμα γιὰ τοὺς ἀρρώστους.

Ὑστερα ἀπὸ μιὸ σκηνὴ μὲ τὸν πατέρα τῆς Ἡλέλα φεύγει ἀπὸ σπῆτι καὶ πάει νὰ ζήσει στὸ σανατόριο ὅπου εἶναι ἀρρωστο καὶ ἓνα νόθο παιδί τοῦ πατέρ. τῆς, ὁ Πέτρος. Ἡ πολιτοκρία συνεχίζεται. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ σανατορίου δέρονται ἀπ' τοὺς χωριανούς καὶ φεύγουν χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ φέρον ἐτροφὴ. Οἱ ἀρρωστοὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν γιατρό ἐπαναστατοῦν, καὶ ἀποφασίζουν μιὰ τέτοια κακιὰ καὶ ἀπάνθρωπη πολιτεία νὰ τὴν κάψουν. Ξεκινοῦν ἓνα βράδυ χωρὶς νὰ μάθει ἡ Λέλα τὸν πραγματικὸ σκοπὸ τους, καταβαίνουν στὴν πόλη καὶ βάζουν φωτιά. Ὅταν ἐπιστρέφουν ὁ γιατρός λέει στὴ Λέλα. «Στάχτη τέτοια πολιτεία. Στὰ ἐρεϊτιά της θὰ χτίσουμε μιὰ νέα πολιτεία». Ἡ Λέλα σωριάζεται. Μέσα σ' ὅλους ἦταν καὶ ὁ πατέρας τῆς. Καὶ τὸ ἔργο τελειώνει μὲ τὴν τραγικὴν μὰ καὶ δικαιολογημένη ὄργη τοῦ δάσους.

Τὸ δράμα αὐτὸ εἶναι καὶ ἀπὸ κείνα ποῦ διαβάζονται μὲ ἐνδιαφέρον. Στὴ σκηνὴ πιστεύομε θὰ στέκεται καλὰ, γιατί εἶναι θεατρικὸ, μ' ὅλο ποῦ τὰ ἰδεολογικὰ ἔργα δὲν εἶναι *rièces à effet*. Οἱ δραματικές τὸν σκηνὴς δεμένες καὶ ὁ διάλογος γενικὸ καλοβαλμένος. Οἱ συζητήσεις τῶν κοινοτικῶν λίγο κουραστικές, μὰ σὲ πόσα μεγάλα ἔργα τοῦ Ὁ Ibsen δὲν ἔχει ἀτέλειωτες τέτοιες συζητήσεις.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΤ. ΣΑΒΒΑ «*Παππούς*», κοινωνικὸ μονόπρακτο
Πολὺ καλογραμμένο καὶ ψυχολογημένο τὸ θεατρικὸ μονόπρακτο τοῦ κ. Ν. Σάββα. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἀπλῆ, ἢ ἀτμόσφαιρὰ τοῦ ἀληθινῆ Ἐνας τραπεζίτης ξελογιάζει, ἢ μάλλον σχετίζεται τὴν κόρη τοῦ σ' ἀθμάρχη. Αὐτὴ φεύγει μαζί του. Ὁ πατέρας τῆς μὲ μιὰ δύναμη ψυχικὴ χαρακτηριστικὴ πολιτισμένου φτωχοῦ ἀνθρώπου δέχεται τὴν κατάσταση καὶ σιωπᾷ. Δὲν τὸν ξέρει τὸν ἀνθρώπο ποῦ πήρε τὴν κόρη του, καὶ ὁμως μένει τραβηγμένος. δὲν τρέχει νὰ φωνάξει καὶ νὰ ζητᾷ τὴν τιμὴ του. Ὑποφέρει καὶ ὑπομένει. Ἀγαπηθήκανε τί νὰ γίνει. Ὅταν σὲ λίγοις μῆνες ἡ κόρη του γυρίζει ἀπὸν φίλο ποῦ τῆς ἔδειξε πὼς τὴ βαρέθηκε, ἔγγυος χωρὶς κἂν νὰ τῷχε πει στὸν Γιώργο τῆς, ὁ πατέρας τῆς δέχεται. Θὰ τὴ ζήσει αὐτὴ καὶ τὸ παιδί τῆς. Περνοῦν λίγοι μῆνες Ὁ τραπεζίτης μὲ μέσα μαθαίνει πὼς ἔχει παιδί καὶ ἔρχεται μὲ τὴν πρόθεσις νὰ τὸ πάρει. Ὁ παππὸς τότε ὀργισθεῖ. Τοῦ λέει πὼς τὸ παιδί ἂν τὸ θέλει μιὰ μόνη λύση ὑπάρχει. Νὰ πάρει τὴ μητέρα. Ὁ Γιώργος προβάλλει ὑποχρεώσεις οἰκονομικὰς κλπ. Ὁ παππὸς θυμώνει, τὸν βρίζει. Βγαίνει ἡ Δώρα καὶ τοῦ λέει: «Πατέρα σιγά, θὰ ξεπληρώσει τὸ παιδί» καὶ λιποθυμᾷ ἀπὴν συγκίνηση. Εἶχε παρακολουθήσει ὅλη τὴν κουβέντα. Ἡ Δώρα φωνάζει τὸν Γιώργο στὴν κούνια. Αὐτὸς συγκινεῖται. Συμπαθεῖ τὴ Δώρα ποναί τὸ παιδί, καὶ τὴ γυρεύει γιὰ γυναῖκα του. Τὸ ἔργο εἶναι ὄραια βαλμένο, λεπτὰ παρουσιασμένο. Οἱ τύποι ἀληθινοί, ζωντανοί.

Μᾶς φαίνεται πὼς ὁ κ. Σάββας ἔχει πολὺ ταλέντο ὡς θεατρικὸς συγγραφέας. Χωρὶς ἀπὸ καλὸ γράψιμο τοῦ ἔργου τοῦ φαίνεται νὰ ξέρει καλὰ ἀπὸ σκηνή. Ψυχολογεῖ καὶ περιγράφει μὲ πολὺ ἀπλό καὶ χαριτωμένο τρόπο.

A. T.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΒΑΣΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ · *Τὸ βιβλίο τῆς ἀγάπης*» λυρικοί στίχοι. Ἐκδοση Περιοδικοῦ «Μουσικά χρονικά» Ἀθήνα Δεκεμβρίου 1929.
ΓΙΑΝΝΗ ΧΩΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗ «*Μυστικὲς ἡμέρες*» Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία Α. Μ. Κοντομαρξῆς καὶ Σία, Ἀθήνα, 1929.
ΘΩΜΑ ΛΑΛΑΤΑΝΟΥ «*Βήματα στὴ Χλ'η*», 1930. Ἀθήνα.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΦΥΛΛΑΔΙΑ

«*Νέα Ἔστια*» τεύχη 1 καὶ 15 Φεβρουαρίου.
Ἀπὸ τεύχος τῆς 1ης Φεβρουαρίου ξεχωρίζομε τὸ διήγημα τοῦ κ. Ραζέλου «*Μαξιμώ*».

Στὸ τεύχος τῆς 15 Φεβρουαρίου δημοσιεύεται ποίημα τοῦ κ. Στασινοπούλου «*Γαλήνη*», ἓνα διήγημα τοῦ κ. Θράσου Καστανάκη «*Τὸ κορίτσι θὰ ἦτανε βέβαιο*», καὶ ἓνα τοῦ Γιάννη Μοναχοῦ «*Χαροαγή*», πολὺ χαριτωμένο. Πεζὰ τραγούδια τοῦ κ. Μιχ. Ροδά. Ὁ ἄλλος Θρύλος γράφει γιὰ τὸ θέατρο καὶ ἀναφέρει τὸν θίασο ποὺ ἔκανε ἡ Ἀλίκη στὴν Ἀθήνα. Ἐπαιξε τὸ: «*εἶναι ἔνοχος ὁ Πάρκερ*» τοῦ Chuer Rice. Ἡ παράσταση ἦταν φαίνεται ἱκανοποιητικὴ αἰσθητικῶς.

«*Πρωτοπορία*» Τεύχος Φεβρουαρίου. — Διαβάσαμε τὸ μονόπρακτο δράμα τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη «*Φετίχ*» ποὺ πρωτοπαίχτηκε στὴν «*Ἀλάμπρα*» στίς 10 Αὐγούστου 1915. Τὸ περιοδικὸ δημοσιεύει μέρος τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Βλιζιώτη (Καθηγητὴ τοῦ Γυμνασίου Χίου) στὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Ψυχάρη ποὺ ὀργάνωσαν στὴ Χίο ὁ «*Φιλολογικὸς Ὀμιλὸς*» καὶ ὁ «*Καθηγητικὸς Σύλλογος*». Βρίσκομε καὶ διήγημα τοῦ Καίριου νέου Γιάννη Χατζηπαντρέα «*Μεσημεριάτικο*» μὲ κάπως βιασμένη νεωτερίζουσα προσοκάθεια. Ἐνα ὁμοιομορφικὸ ποίημα τοῦ Θ. Πιερίδη, λίγο καθαφικτῆς τεχντροπίας. Γιὰ τὸν «*Πρωτομάστορα*» τοῦ Καλομοίρη γράφει ἡ Σοφία Οἰκονομίδη, στὴ Μουσικὴ στήλη.

«*Ἰόνιος Ἀνθολογία*» Ἰανουάριος — Φεβρουάριος — 1930. Ὁ κ. Διον. Ζακυνθινὸς γράφει, μὲ συνέχεια, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Λασκαράτου. Ἡ κ. Μ. Μινώτου ἔχει μελέτη «*Ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου στὴ Βενετσιάνικη ποίηση*». Ὁ κ. Στρατῆς Μυριβήλης δημοσιεύει ἓναν ὕμνο γιὰ τὸν τεχνίτη «*Τὸ τραγούδι τῆς γῆς*».

«*Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησης*» Ἰανουάριος — Φεβρουάριος 1930. Ποίημα Ἀπ. Μαρμέλη «*Γιὰ ποιούς*». Στὴ θεατρικὴ στήλῃ ὁ κ. Πράτοικας γράφει γιὰ τὶς παραστάσεις τῆς Σ. Σορέλ στὴν Ἀθήνα καὶ εἰδικὰ γιὰ τὸν «*Μισάνθρωπο*» τοῦ Μολιέρου. Διήγημα τοῦ κ. Ν. Σαράβα «*Ἡ κυρία δὲ δέχεται*». Δημοσιεύονται δυὸ ἐπιστολὲς τοῦ Ψυχάρη πρὸς τὸν κ. Δημ. Ζωγράφου. Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς ὁ Ψυχάρης ἀναφέρει ὀνόματα λογοτεχνῶν ποὺ μεταχειρίζονται τὴν ψυχαρακί γλῶσσα — Πάλλης, Ἐφταλιώτης, Βλαστός, Παλαμᾶς, Γκόλφης, Ταγκόπουλος, Παρορίτης Πορωίτης — καὶ ὁ κ. Δ. Ζωγράφος σχολιάζοντας τὰ λεγόμενα τοῦ Ψυχάρη βρίσκει ὅτι οἱ λογοτέχνες αὐτοὶ εἶναι ἄγνωστοι (!) ἀπολύτως ἄγνωστοι μάλιστα...!!

Τὸ τεύχος τῆς «*Ἐρευνας*» τοῦ Δεκεμβρίου 1929 εἶναι μιὰ πραγ-

ματεία τοῦ κ. Κασιγόνῃ «*Ἡ Ἀπλὴ Ζωή*». Μιλώντας γιὰ τὸν «*φαῦλον κύκλον περὶ τὸ χρῆμα*», ὁ κ. Κασιγόνης συστήνει νὰ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος λιτά, ἀπλά. Ὅσον ὀλιγώτεροι αἱ ἀνάγκαι, τόσο πῶς δυνατὸς ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς». Ὁ συγγραφέας κάμνει διάφορες παρατηρήσεις πάνω στὴν ἀπλοποίηση τῆς ζωῆς. Ἀσχολεῖται μὲ τὰ θέματα τῆς υγείας, τῆς ἐλευθερίας. Τονίζει τὸ πόσο καλὸ καὶ συντελεστικὸ στὴν ἐπιτυχία εἶναι ν' ἀγαπᾷ ὁ ἐργαζόμενος τὸ ἐπιγάγελμά του. Μιλᾷει καὶ γιὰ τὴν οἰκονομία, τὴν ἀνατροφή, τὴν ἐκπαίδευση — καὶ θέλει ἡ τάση τους νὰ εἶναι πρὸς τὴν ἀπλὴ ζωὴ.

«*Ἀτλαντίς*». Μηνιαῖο περιοδικό, Ἰανουάριος 1930.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ εἶναι πάντοτε πολὺ ἐπιμελημένη, καὶ ἡ ὕλη του μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον. Διαβάσαμε ἓνα ἄρθρο γιὰ τὸν Μυστρά, ἓνα ἄρθρο γιὰ τοὺς Σουλιώτες, στίχους τοῦ Παλαμᾶ καὶ τοῦ Προβελεγγίου.

«*Πανόραμα*». Μηνιαῖα εἰκονογραφημένη, καλλιτεχνικὴ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴ ἔκδοσις. Ἀλεξάνδρεια Κάϊρον.

«*Νέοι Ἀνθροποί*». Χρονιὰ Α'. φύλλο 1, Φλεβάρη 1930.

Ἐνα καινούργιο περιοδικὸ μὲ πολὺ ὄραιο τίτλο. Θὰ διευθύνεται ἀπὸ συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ, μὰ δὲν μᾶς δίνονται τὰ ὀνόματα. Ἀπτὴν συνεργασία καταλαβαίνομε πὼς οἱ ἐκδότες εἶναι νέοι ἄνθρωποι πραγματικά, μὲ διάθεση νὰ ἐργαστοῦν. Αὐτὸ μᾶς εἶναι πολὺ συμπαθητικὸ. Ἐπειτα βλέπομε πὼς ἔχουν τὸ θάρρος τῆς γνώμης τους. Ἀπὸ πρῶτο τους φύλλο ἔδωσαν τὶς ἐπιθέσεις μὲ μιὰ βέβαια πολὺ πρόωρη ἐγωιστικὴ ἐκδήλωση ἀλλὰ μὲ σθένος. Εἶναι δημοτικιστὲς καὶ ἐξανίστανται κατὰ τοῦ Παλαμᾶ ποὺ σὲ μιὸ συνέλευσιν του μὲ τὴν «*Ἔστια*» εἶπε τὸ φέροσμο τοῦ Ψυχάρη «*προστυχότατο*» δηλ. τὴν κριτικὴν ποὺ τοῦγραψε ὁ Ψυχάρης» καὶ ὑψώνουν φωνὴν διαμαρτυρίας γιὰ τοὺς συμβιβασμοὺς τοῦ Παλαμᾶ μὲ τὴν καθαρεύουσα. Μὰ τί τὰ θέν οἱ «*Νέοι Ἀνθροποί*» γιὰ νὰ ἐξασφαλίσαις ἔδρες, ἐπίσημους τίτλους κλπ. οἱ ὑποχωρήσεις καὶ οἱ συμβιβασμοὶ εἶναι ἀπαραίτητα ἐφόδια, καὶ ὁ Παλαμᾶς κάνει τὴ δουλί-
τα του.

Στὸ τεύχος αὐτὸ συνεργάζονται Τ. Ἀνθίας, Ζιώγας, Τσακίρης, Θρακιώτης καὶ ἄλλοι.

«*Ἑλληνικὰ Γράμματα*». Στὸ τεύχος τῆς 25 Ἰανουαρίου δημοσιεύεται τὸ ποίημα τοῦ Καβάφη «*Ἐν μεγάλῃ ἑλληνικῇ ἀποικίᾳ*, 200 π. Χ.»

Ἄρθρο τοῦ κ. Φαλταῖτς (τεύχος 8 Φεβρουαρίου) γιὰ τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε ὁ Κεμάλ στὸ ἔθνη τουρκοκχωρὶ τοῦ Λαγκαδά Σαρὶ-Γιάφ. Διήγημα τοῦ Ἰ. Δενδρινοῦ «*Τοῦ γέρο-Μαθιοῦ ὁ καυμὸς*».

«*Cinégraphie Journal*». Ἐβδομαδιαῖο περιοδικὸ ποὺ βγαίνει κάθε Πέμπτη. Σημειώνομε ἓνα ἄρθρο «*Les Lettres Françaises en Egypte*» τοῦ κ. Géro κ' ἓνα ἄρθρο «*Jean Marie Carré et Baudelaire*» τοῦ κ. Eloy Trounevère.

«*La Semaine Egyptienne*». Τεύχη 15 καὶ 18 Φεβρουαρίου.

Ἀνταπόκριση τοῦ Γ. Πράτοικα γιὰ τὸν «*Πρωτομάστορα*» τοῦ Μανῶλη Καλομοίρη ποὺ παίχτηκε στὴν Ἀθήνα μὲ μεγάλη ἐπιτυχία.

Στὸ τεύχος 28 Φεβρουαρίου βρίσκομε εἰκόνα τοῦ ὄραίου ἔργου τοῦ Τόμπρου γιὰ τὸ μνημεῖο τοῦ Rupert Brooke ποὺ θὰ

στηθεί στη Σκύρο. Δημοσιεύονται σε γαλλική μετάφραση τα έξοχα ποιήματα του Μ. Μαλακάση «Μπαταριάς», «Μελαγχολία» και το «Souvenir de Venise» που φάνηκε στην «Αλεξανδρινή Τέχνη».

«*Journal des Hellènes*». Στο φύλλο της 23 Φεβρουαρίου βρίσκουμε ανταπόκριση απ' το Κάιρο σχετική με το ταξίδι στην Αίγυπτο του κ. Μιχαλακοπούλου, άρθρο για την δεξίωση που έκαμε ο ελληνικός τύπος και η ελληνική παροικία του Παρισιού στην Άλκη Διπλαράκου. Η ανταπόκριση της εφημερίδας άπτην Άγγλία αναφέρεται στο βιβλίο που κυκλοφόρησε τελευταία «Three Cretan Plays» του κ. Marshall και του κ. Μαυροκορδάτου για τα κρητικά θεατρικά έργα τη «Θυσία του Άβραάμ» «Ερωφίλη» και «Γύπαρης».

«*Αλήθεια*». Εβδομαδιαία εφημερίδα. Λεμεσός.—

Στο φύλλο της 5 Φεβρουαρίου διαβάσαμε άρθρο του κ. Μήτσου Μαραγκού για το «Σύγχρονο Έλληνικό Θέατρο» έξ άφορμής των παραστάσεων του Άργυροπούλου στην Κύπρο. Ο κ. Μαραγκός παραδέχεται την αξία του Άργυροπούλου, «είναι ήθο ποιός με πλούσιο τάλαντο» λέει, αλλά δεν τον ικανοποιεί η έκλογη των έργων που παίζει. Είναι ως επί το πλείστον Γερμανικές φάρσες, τις όποιες ο κ. Μαραγκός βρίσκει άνιαρές. «Άπό μία άνούσια Γερμανική Φάρσα πολύ προτιμότερο θά ήτανε μιá εστω και φάρσα (άφου δεν παίζει τίποτε άλλο) του Μπόγγρη, του Χόρν, του Μωραϊτίνη, του Ξενόπουλου, κ. ά.».

«*Αΐθιοπικός Κόσμος*». Είναι το όργανο των Έλλήνων της Άβρυσσηνίας και διανύει τώρα το τρίτο έτος απ' την έκδοση του. Βρίσκομε στις στήλες του πληροφορίες κοινοτικές και κοινωνικές. Στο φύλλο της 15 Φεβρουαρίου σημειώνομε ότι έγινε συμφωνία μεταξύ των Ιταλικών και Έλληνικών προξενικών αρχών και στο Δίρε Δάουνα οι Ιταλοί ύπηκοοι προστατεύονται από το ελληνικό ύποπροξενείο, και οι έν Χαρράζ και Ντεσιέ Έλληνες ύπηκοοι προστατεύονται από τα Ιταλικά προξενεία.

«*Νέα Ηχώ*». Εφημερίδα του Πόρτ-Σάιτ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ Άγγελος Σικελιανός μεριμνώντας ιδιαίτερα για την συμμετοχή των Έλλήνων της Αιγύπτου στις Δελφικές Έορτές του ερχόμενου Μάη έγραψε Δελφικό Χαιρετισμό προς τους άδελφούς Έλληνες της Αιγύπτου και προς την Μητέρα Αίγυπτο. Την ώραία αυτή έκδήλωση δημοσιεύομε εδώ εκφράζοντας τον θαυμασμό μας προς τον μεγάλο τεχνίτη και δημιουργό της Δελφικής Ίδέας, την έξέχουσα αυτή νεοελληνική διάνοια.

Άν ή άνακαθιέρωση της Δελφικής Ίδέας και ή παρακόλουθη προσπάθεια προς νέα της ιστορικήν ολοκλήρωση, (ανάλογη με τα αίτήματα της σύγχρονης πραγματικότητας) από την πρώτη της έκδήλωση άπήχησε και άπηχει βαθειά δλοένα στις ψυχές και των Έλλήνων όλων και των ξένων, άσφαλώς αυτή ή άπήχηση, μπορεί να πούμε, ότι πρέπει να εινε άμπως άμεσότερα και ιστορικότερα δικαιωμένη, μέσα στην ψυχή και μες στο πνεύμα των Έλλήνων της Αιγύπτου.

Γιατί ή Δελφική Ίδέα, από τις πώτες της ιστορικής άφετηρίες, μεταξύ όλων της των άλλων παραγόντων, παρουσιάζετα άδιάρρηκτα συνθεθειμένη με το γεγονός ένός στενοτατου θρησκευτικού, πνευματικού και ήθικου συνδέσμου, μεταξύ αρχαίας Αιγύπτου και Δελφών.

Άρκετη άπόδειξη γι' αυτό, θά εΐτανε να ύπενθυμίσω εδώ ότι έκτός του παναρχαίου Αιγυπτιοκρητικού συνδέσμου με το Δελφικό Ίερό, ο πέμπτος κατά τάξη χρονολογική Άπολλώνιος Δελφικός Ναός, (που άναστηλώθη έπειτα από την καταστροφή του Ναού του Τροφονίου και Άγαμήδη), άναστηλώθη βέβαια χάρις στο μεγάλο Έρανο, όπου είχε γίνει τότε μεταξύ όλων των Έλλήνων και προ πάντων των Έλλήνων της Αιγύπτου, αλλά ιδίως χάρις εις την τεραστία συνεισφορά του Άμαση, του τότε της Αιγύπτου Φαραώ.

Έκτός αυτού, γνωρίζομε με ποιά προσήγεια και αγάπη ο Φαραώ αυτός έδέχτη τον άποικισμό των Μιλησίων, άποσταλμένο ύπό την προστασία των Δελφών στην Αίγυπτο και πως του έπέτρεψε να ιδρύσει εκεί μιá πόλη Έλληνικήν αυτόνομη, με τους δικούς της ναούς και με ειδικά λιμενικά της έργα, που να έξυπηρετούνε άποκλειστικά και απ' εϋθείας τον καθόλου Έλληνικόν άποικισμό.

Όσο για το βαθύτερο κι' οΐσωστικότερον εκείνο σύνδεσμο, που άνέκαθεν ύπήρξε μεταξύ Δελφών και Αιγύπτου, θά να άρκοϋσε να τον δείξει, ή μαρτυρία του Πλάτωνα στους Νόμους του, όταν λέει, ότι καμμιά θρησκευτική λατρεία δεν θάπρεπε ποτέ ν' άλλίξει στην Έλλάδα, αν δεν ύλάρχει άδεια, για τοϋτο, της Δωδώνης, των Δελφών, και τοι Μαντείου του Άμμωνος Διός.

Άλλ' άσφαλώς, εκείνο που προορίζεται να συγκινήσει ιδιαίτερα στις μέρες μας και να φωτίσει τις προαιώνιες αυτές σχέσεις, όπου ύπήρξαν μεταξύ Έλληνισμού και Αιγύπτου, εινε ή κατά τη Δελφική έκδήλωση του 1930 άναπαράσταση της τραγωδίας «Ίκέτιδες» του Αισχύλου, τραγωδίας μέσ' στην όποιαν ως σ' ένα βίθος διαφανές άποκαλύπτει ή βαθύτερη θεμελιακή συσχέτιση του ΑΙ-

γυπτιακού και Ἑλληνικού λαοῦ, συσχέτιση προαιώνια, ἀπ' τὴν ὁποίαν και γιὰ τοὺς δύο, ἀπορρέει μιὰ ἱερὴ ἀμοιβαία διείσδυση πολιτισμοῦ και ἔθιμων και ἡ ὁποία ἔκτοτε δημιουργεῖ ἀνάμεσό τους κάποιους ἀδιατάρακτους ἱστορικούς και ἠθικούς δεσμούς.

Πασίδηλο λοιπὸν γιατί, κατόπιν ἀπ' τὰ παραπάνω, ἡ Δελφικὴ Ἰδέα, ὡς μιὰ θεμελιακὴ Ἰδέα-Μητέρα, ὅπου ἀναγεννώμενη αὐτὴ τὴν ὥρα ἐπιδιώκει, νὰ φωτίσει μὲ τὸ φῶς ἑσωτερικῆς γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη ὁρατότητας τὸ παρελθὸν και τὸ παρὸν τῆς Ἰστορίας τοῦ κόσμου, (μὲ σκοπὸ νὰ βοηθήσει μὲς στὸ πνεῦμα ὄλων τῆ σαφῆ ἱστορικὴν ἀνορθωση τοῦ Μέλλοντος), ἀπευθύνεται σὰν κάπως ἰδιαίτερα πρὸς τὴ Μητέρα-Αἴγυπτο και τὸν Ἑλλητισμὸν ὁλοκληρῶς τῆς Αἴγυπτου, προσκαλώντας και τοὺς δύο νὰ συναντηθοῦνε πάλι στὸν πανάρχαιο στίβο τῶν Δελφῶν, μὲ ἄλλους λόγους μὲς στὸ στίβο τῆς προαιώνιας κ' ἱερῆς πνευματικῆς τους γνωριμίας, καὶ ἀνανεώνοντας τὴ γνωριμίαν αὐτὴ ἀπ' τὴ ρίζα, ν' ἀντικρύσουν μὲ τὸ πνεῦμα τῆς παλιγγενετικῆς ἐνόρασης τὴν καθαρὴν ὁλοκληρωτικὴν εἰκόνα και τὸ πρόγραμμα τοῦ γενικότερου μελλοντικοῦ τους συνεργατικοῦ δεσμοῦ και προορισμοῦ.

Ἡ προβλεπόμενη ἄλλωστε ἴδρυση τοῦ Δελφικοῦ Πανεπιστημίου, ὡς ἐνὸς σύγχρονου Ἀπολλώνειου Δημοουργικοῦ Ναοῦ, καθὼς ἐπίσης και τὰ προβλεπόμενα ἀπὸ τὴ Δελφικὴ προσπάθεια Πανελληνίου Κοινοτικὰ Συνέδρια, εἶνε ἱκανὰ γιὰ νὰ ὑποβάλλουνε στοὺς ἀδελφούς μας Ἑλληνες, πού βρίσκονται στὴν Αἴγυπτο, τὸ ρόλο πού καλοῦνται σύντομα νὰ παίξουνε στὴν ὁλοκληρωση τῆς ἀνορθωτικῆς γιὰ σύνολο τὸ Γένος προσπάθειάς μου.

Και γι' αὐτὸ τὸ λόγο στέλω σήμερα σ' αὐτοὺς τὸν καθαρὸ πνευματικὸ χαιρετισμὸ μου και τοὺς κράζω Ἀπολλώνειο στίβο τῶν Δελφῶν, ὅπου, ὅπως εἶπα, ἡ Αἴγυπτο κ' ἡ Ἑλλάδα, ἔχουνε ἀπ' τὴν ἀπότατη ἀρχαιότητα συναντηθεῖ περιλάμπρα κ' εὐλογημένα γιὰ νὰ στήσουμε μὲ μιὰ κοινὴ ἀνάταση και εὐθύνη, τὸν νεώτερο ἐπιβαλλόμενο στίβον μέρους μας Ναοῦ, τὸν τελικὸ Ναὸ μιᾶς Φωτεινῆς Καθολικῆς Ἰστορικῆς Αὐτογνωσίας και ἐνὸς ἀκέραιου πλέον πνευματικοῦ και ἱστορικοῦ μας, μὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμον, Συνεργατισμοῦ.

ΣΤΙΣ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ἦρθε ὡς στὸ λιμάνι τῆς πόλης μας ὁ θρυλικὸς Παναγὶτ' Ἰσραάτι. Ἡ Κυβέρνηση τοῦ τόπου μας τοῦ ἀνήθηκε τὴν ἀποβίβαση και ὁ συγγραφέας τῆς «Γυμνῆς Ρωσίας» ἀφοῦ ἔμεινε πάνω στὴ «Βιέννα» μὲ ἀγωνία—τώρα θὰ βγεῖ, δὲν θὰ βγεῖ, ὕστερα θὰ βγεῖ—τρεῖς μέρες, γύρισε μπρὸς πίσω. Ἀρκετοὶ ἀνθρώποι τῶν γραμμάτων πήγανε γιὰ νὰ γνωρίσουν τὸν Ἰσραάτι στὴν πλωτὴ φυλακὴ του, δημοσιογράφοι τοῦ πήραν συνεντεύξεις, καλλιτέχνες τοῦκάμαν σάϊσα. Στὸν κ. Α. Chevalier τῆς «Réforme» ὁ Ἰσραάτι μίλησε μὲ πολλὴ πίκρα γιὰ τὸ μέτρο τῶν Ἀρχῶν πού τὸν ἐμπόδισε νὰ ξαναδεῖ τὴν ἀγαπημένη του Αἴγυπτο. Ὁ Ἰσραάτι ἀπὸ 1902 ὡς τὸ 1906 ἔχει ἔρθη ἔξη φορὲς στὸν τόπο μας.

Σύμφωνος μὲ τὰ τελευταῖα του βιβλία σὰ ὁποῖα καταφέρει εἰναντιὸν τοῦ ρωσικοῦ καθεστώτος, ὁ ἑλληνορωμαῖνος λόγιος εἶπε ὅτι περιμρονεῖ τὴν τακτικὴ τῶν μπολσεβίκων γιατί αὐτὸς μισεῖ τίς φορμὸυλες και τὰ συστήματα, εἶναι ἕνας ἀνεξάρτητος ἐπαναστάτης. Ἐρχονται στὴν Αἴγυπτο γιὰ νὰ κάνει φιλολογικῆς διαλέξεις. Ἐφερνε μαζί του και μιὰ μουσικὸ ἑλβετίδα και ἕνα Ὁλλανδὸ λόγιο.

Μ' ὅλες τίς φροντίδες νομικῶν πού ἀνάλαβαν νὰ μεσολαβήσουν στὴν Κυβέρνηση ὁ Ἰσραάτι τρομερὰ λυπημένος, χλωμός, ἀρρωστος ἀποχαιρέτησε τοὺς λίγους φίλους του και γύρισε μὲ τὸ ἴδιο βηπόρι γιὰ τὸ πρῶτο λιμάνι τῆς Ἰταλίας.

Ὁ ΧΑΛΙΛ Μουτράν θεωρεῖται ἕνας ἀπ' τοὺς μεγάλους ποιητῆς τῆς σύγχρονης Αἴγυπτου. Μᾶς δόθηκε εὐκαιρία και ἄλλοτες νὰ τὸν ἀναφέρουμε: και ἰδίως ὅταν εἶχε γίνε πρὸς τιμὴν του—και τῶν δύο ἄλλων μεγάλων Αἴγυπτίων ποιητῶν Σάουκ και Χάφεζ—ἐνα τραπεζὶ στὸ Κάιρο, τὸ 1928. Μὲ ἀληθινὴ εὐχαρίστηση διαβίσαμε στὸν Ταχυδρομὸ (5 Φεβρουαρίου) μιὰ συνέντευξη πού πήρε μαζί του ὁ κ. Γ. Πιερίδης. Ὁ κ. Πιερίδης ἦταν ὁ ἐνδεδειγμένος νὰ πάρει τὴν συνέντευξη αὐτὴ: τὸ λογοτεχνικὸ του ταλέντο, ἡ γνώση του τῆς Αἴγυπτου τὸν ἔκαμαν νὰ ξέρει, νὰ ρωτήσῃ, νὰ ἐνοήσῃ και νὰ ἀποδόσει πράγματα ἐνδιαφέροντα πού ἀποβίβουν τὴν ἀραβικὴ λογοτεχνία τὴν ὁποία πολὺ λίγο γνωρίζουν οἱ περισσότεροί κ' ἀπ' τοὺς ἀναπτυγμένους Ἑλληνες τῆς Αἴγυπτου.

Ὁ κ. Πιερίδης ἀναφέρει στὴν συνέντευξή του τὴν ἄγνοιά μας αὐτὴ: ἀλλὰ, παρατηρεῖ, σὰ τελευταῖα χρόνια λιγότερε χάρε σὲ γαλλικῆς μεταφράσεις συγχρόνων ἀράβων λογοτεχνῶν. Τόσο στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅσο και στὸ Κάιρον, βγήκαν γαλλικὰ περιοδικὰ μὲ σκοπὸ νὰ μᾶς δείξουν, ὅτι ἡ Αἴγυπτος ἔχει και αὐτὴ τὴ σημερινὴ τῆς φιλολογία, ὅπως ἔχει τὴ σημερινὴ τῆς ζωῆς. Τὴ σπουδαιότερη ἐργασία τὴν ἔκαμε τὸ «Μεσᾶς Ντ' Ὀριάν», τὸ ὁποῖο πρὸ δύο ἐτῶν ἐξέδωκε ἕνα ὀγκῶδες τεῦχος, γιὰ τὴ σύγχρονη Ἀραβικὴ Διανόησι. Οἱ δικοί μας και οἱ ξένοι πού εἶχαν τὴν περιέργεια νὰ διαβάσουν ἢ και νὰ ξεφυλλίσουν μόνο τὸν τόμο ἐκείνο, ἔμειναν κατὰπληκτοι. Εἶδαν πὼς ὄχι μόνο εἶναι ζωντανὸς ὁ ἀραβικὸς λαός, ἀλλὰ ἔχει και συνήδεισι τῆς ἀποστολῆς του. Ἐκεῖ μέσα συνήνησα και τὸ ὄνομα τοῦ μεταρρυθμιστοῦ τοῦ Κορανίου Ἀμπντελ Ράζεκ, ἐκεῖ τοῦ ποιητοῦ Σάουκι βέη, ἐκεῖ και τοῦ Χαλίλ βέη Μουτράν, τοῦ πλέον προοδευτικοῦ, κατὰ τὴ γνώμη τῶν ἐδικῶν, Αἴγυπτίου ποιητοῦ.

Ὁ κ. Μουτράν ἀρχισε τὴν συνέντευξή του λέγοντας μερικά γιὰ τὴν παλαιότερη ἐκπαίδευση στὴν Αἴγυπτο «Μὲ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Μοχάμετ Ἄλυ, ἀρχίζει νὲς περίοδος. Ἡ ἐκπαίδευσι βγήκε ἀπὸ τὸν περιβολὸν τοῦ Ἐλ Ἀζχαρ και ἀρχισε νὰ διδίδεται. Οἱ Αἴγυπτιοι ἀρχισαν νὰ μαθαίνουν γράμματα και νὰ μορφώνονται. Ἡ ποίησις, ὁμως, ἐξακολουθοῦσε νὰ μένη στάσιμος, στὴν πρωτόγονο τῆς κατάστασι. Μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἀραμπῆ, ἔπνευσε νέος ἀνεμος. Μερικά προοδευτικὰ πνεύματα, ὅπως ὁ Μαχμούτ Σάμν Πασᾶς, πρόεδρος τοῦ τότε Ἐπουργικοῦ Συμβουλίου, ὅστις ἀπλήθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων μαζί μὲ τὸν Ἀραμπῆ, προσεπάθησαν νὰ ἀπολυτρωθοῦν ἀπὸ τὴν παράδοσι.

Κιρκάσιος τὴν καταγωγή, ὁ ἀνθρωπος αὐτός, ἐγνώριζε βαθειὰ τὴν τουρκικὴ και κατῶρθεσε νὰ εἰσαγάγῃ νέες ἰδέες εἰς τὸν κλασικὸ στίχον. Ἀπὸ τὸν Σάμν Πασᾶ, μπροθὸν νὰ πῶ, ὅτι ἀρχίζει ἡ ἀναγέννησις τῆς ἀραβικῆς ποιήσεως. Κατόπιν ἦλθαν οἱ Ἰσμαῆλ Σάμπν Πασᾶς, ὁ Χάφεζ Ἰμπραήμ, και ὁ Σάουκ. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ποιητὰ ἔκαμαν ἕνα ἀκόμη βῆμα, διστακτικὸ ὁμως, γιατί δὲν τολμοῦσαν νὰ θίξουν τὴ μεγάλη παράδοσι.

Ὁ Ἑλληνας λογοτέχνης ρώτησε τὸν κ. Μουτράν. «Και σεῖς; πὼς ἐργαστήκατε σεῖς;»

«Ο κ. Μουτράν απάντησε.

— Έγώ προσπάθησα να εμπνευσθώ από τα σύγγραφα γεγο-
νότα. Άρχισα δίνοντας νέα θέματα εις την κλασική φόρμα. Μιά
αυτόκτονια, μιὰ έρωτική περιπέτεια τής έποχής μου, μιὰ προσφώ-
νησις, ένας λόγος, ήσαν θέματα τα όποια μεταχειρίστηκα και τα
όποια δέν ελχαν μιή ακόμα στην άραβική ποίηση, ή οποία τραγου-
δοῦσε ώς τότε την έρημο, τή γκαμήλα, τή δύσι, ή τó ιερο τόῦ
Νεΐλου. Κρατούσα όμως στην έντέλεια τήν κλασική φόρμα γιά
νά μή με ύποψιασθούν γιά νεωτεριστή.

— Νά μή σάς ύποψιασθούν!

— Βέβαια. Γιατί θά έπαιναν νά με διαβάζουν. Μιά φορά και
κατώρθωσα νά διαβάζωμαι από πολλούς, κατέστρεψα σιγά-σιγά,
τήν κλασική φόρμα. Οί νέοι πού έσπούδαζαν τότε στην Εύρώπη
έπεδοκίμασαν τήν προσπάθειά μου και όταν έγύρουν εδῶ, έκαμαν
τό ίδιο. Η έχθρική στάσις απέναντί μου, άρχισε νά χαλαρώνεται.

«Ο κ. Μουτράν μεταχειρίζεται τήν φιλολογική γλώσσα: αυτή
λέει τοῦ έρχεται καλήτερα. Έχει, έπτε, άφοβος ποιητής πού με-
ταχειρίζονται τήν δημοτική, και αναφέρει τό Μπάτι Καΐρι, τόν
Ραμζι Ναζίμ, τόν Χουσέν Σαφί, τόν Σέχ Ναγκάρ.

«Ο κ. Πιερίδης γύρισε τήν κουβέντα στον πεζό λόγο «Δέν
ύπάρχουν» απάντησε ό αιγύπτιος ποιητής «άραβικά ρομάντζα,
μιας δέν ύπάρχουν και θεατρικά πρωτότυπα έργα: ύπάρχουν μόνο
μεταφράσεις, πολύ έπιτυχημένες όμως».

Η ΓΝΩΣΤΗ καλλιτέχνηδα Πηνελόπη Διαμαντοπούλου έκαμε τόν
περασμένο μήνα έκθεση στην αίθουσα τής γερμανικής Δέσχης «Φι-
λαδέλφεια», στην Αθήνα. Παρουσίασε χάρια άπτους ζωγραφι-
κούς πίνακες τής, σμάλτα και μπατίκ. Γιά τήν καλή και εύσυνεί-
δητη εργασία τής Δδος Διαμαντοπούλου έγγραψαν τα άθηναϊκά
φύλλα.

«Ο κ. Κλέων Παράσχος στην «Ακρόπολη» (5 Ιανουαρίου)
λέει: «Τα σμάλτα πού απομιμούνται βυζαντινή τεχνοτροπία είναι
» εξαίρετα. εΐχουν σέ τι άποτέλεσμα μπορεί νά φθάσει ένας
» καλλιτέχνης προικισμένος όχι μόνον με ύπομονή, αλλά και με
» δημιουργικότητα. Τα σμάλτα τής Δος Διαμαντοπούλου προδί-
» δουν γούστο, φινέτσα, μιὰ λεπτότατη γυναικεία εύαισθησία. Εί-
» ναι καμωμένα με άγάπη, με γνήσια καλλιτεχνική διάθεση».

Στό «Ελεύθερο βήμα» ό κ. Ζ. Παπαντωνίου δημοσιεύει μιὰ
έκτεταμένη κριτική. Άρχίζει επαινώντας τούς τεχνίτες πού ειδικά
άσχολούνται στη διακοσμική και γιά τήν εργασία σέ σμάλτο
λέει: «Έννοει ό καθένας τήν δυσκολίαν τοῦ σμάλτου. Άπαιτεί και
» ή σμαλτική δεινόν άγώνα. Είναι πάλη τοῦ καλλιτέχνου έναντίον
» τής ύλης. Αλλά ή ύλη εδῶ είναι περισσότερο δύσκολη από τήν
» πέτρα και τό μέταλλο επειδή πιάνεται δύσκολα, αλλάζει κατά-
» στασις, άπειθεί, ξεφεύγει και συχνά παρουσιάζει άποτελέσματα
» πού δέν τά πρόβλεψε ό καλλιτέχνης. Έργον μεγάλης ύπομονής
» κατάλληλον γιά λασούς μικροτέχνας όπως οι Βυζαντινοί. Άκριβώς
» δέ αυτούς τούς προγόνους μας ένθυμούμεθ. όταν βλέπωμεν
» σμάλτα και είναι τής κοινής λογικής πράγμα ότι γιά τούς «Ελ-
» ληνάς ή μικροτεχνία τοῦ σμάλτου έχει κάτι παρσάνω από τήν
» καθαυτό άξίαν τής. Είναι μιὰ άνάμνησις τής ικανότητος πού
» άνέπτυξεν εις αυτήν ό μεσαιωνικός Έλληνομός, περίφημος μι-

» κροτέχνης, και κολορίστας, ό όποιος σ' ένα σμαλτωμένο ποτήρι
» και σ' ένα κουτί έβαζε όλη τή γλυπτική και τή ζωγραφική του.
» Πρέπει να θεωρησωμεν εύχάριστον ότι εις τίν έφετεινήν τής επί-
» δειξιν ή Δνίς Διαμαντοπούλου δέν παρεγνώρισε τήν ψυχολογικήν
» αυτήν αλήθειαν και έφιλοτέχνησε δυό μικρές πλάκες με παρα-
» στάσεις βυζαντινής Παναγίας. Και οι δυό αυτές μορφές τής βρε-
» φροκρατούσας όχι μόνον ως σχέδιο είναι ζωντανή άνάμνησις τής
» τρυφερότητος τών Βυζαντινών ζωγράφων, αλλά τόσον έπέτυχαν
» ως τόνοι και ως επιφάνεια, ώστε ασφαλώς εινε τα ώραϊότερα
» έργα τής σμαλτικής τής. Ξεπερνούν τό θέμα των και άποκοιῦν
» Ιδιαίτεράν άξίαν Προκειμένου γιά τα σμάλτα τα καθαρώς βιο-
» τεχνικά, θά αναφέρω τήν ώραϊαν «φιάλη» τής καλλιτέχνης,
» δοχείον πολλής άξίας γιά τό βαθυγάλαζο χρώμα του και τό αρ-
» μονικό του σχήμα».

Η ΕΚΛΕΚΤΗ ζωγράφος κ. Άθηνά Ταρσοῦλη συγκέντρωσε σέ
λεύκωμα δέκα ενιά σχέδιά τής γιά τήν παλιά Αθήνα. Οί ώραϊες
αυτές εικόνες δουλεμένες με πολλή φινέτσα και καλό σχέδιο δίνουν
μιὰ λεπτή αισθητική συγκίνηση. Καθώς είναι έτοι συγκεντρωμένες
όλες μαζί έχουν και άναμνηστική άξία. Βλέπομε τις παλαιές
έκκλησίες — τόν Άγιο Νικόλαο τόν Ραγκαβά, τόν Άγιο Γιάνην
τόν Θεολόγο, τήν Άγια Παρασκευή, τόν Άγιο Γιώργη τοῦ Παληοῦ
Φαλήρου και τις γωνίες τής Παλαιάς Αθήνας πού σιγά σιγά χά-
» νονται, αλλάζουν μορφή — τήν αυλή τοῦ Πανεπιστημίου, τόν Παληό
» συνοικισμό και άλλα.

Τό ώραϊο αυτό λεύκωμα είναι στις εκδόσεις «Φύλλα τέχνης
τοῦ Φραγγέλιου» και έχει βγει σέ αντίτυπα αριθμημένα, καλοτυ-
» πωμένα και περιποιημένα.

ΒΛΕΠΟΜΕ τελευταία σέ μερικά Αιγυπτιωτικά φύλλα ν' άποκα-
» λείται μέγιστος τών ζώντων έλλήνων ποιητών ό Παλαμάς. Μας
» φαίνεται καλό να κάμομε μιὰ παρατήρηση, όχι γιά τούς ειδικούς
» οι όποιοι γνωρίζουν τα πράγματα, αλλά γιά όσους δέν άσχοιούνται
» ιδιάζοντας με τήν νεοελληνική ποίηση και μποροῦν νά νομίσουν
» ότι στην ποίηση αυτήν είναι άγνωρισμένο γεγονός ή άνωτερό-
» τητα τοῦ Παλαμά.

Κάθε άλλο συμβαίνει. Νά ή θέση Γιά μερικούς είναι τώντι
» ό Παλαμάς ό καλλίτερος νεοέλληνας ποιητής: γιά άλλους ό καλλί-
» τερος είναι ό Καβάφης: γιά άλλους ό Σικελιανός: γιά άλλους, ό
» Μαλακάσης ή ό Γρυπάρης.

«Ο ποιητής, όμως, ό πιό γνωστός στον πολύ κόσμο, ό πιό βρισκού-
» μενος στις βιβλιοθήκες εύπόρων ή γραμματιζούμενων άστῶν ό
» ποιητής με τήν άφθονη παραγωγή τόμον και τομιδίων, με τις
» έκφωνήσεις λόγων, με τα επίκαιρα ποιήματα, με τις πεντηκονταε-
» τηρίδες, με τούς ακαδημαϊκούς έπίσημους τίτλους είναι βέβαια ό
» Παλαμάς. Αλλά τέτοια συστατικά είναι άλλως θαμπωτικά γιά τόν
» κοσμάκη. Δέν λογαριάζονται διόλου στην λογοτεχνική έκτίμηση
» ενός ποιητικού έργου.

ΜΕ ΧΡΑ μας μαθαίνουμε ότι συνεχίζεται δραστήρια ή δράση
» γιά τήν άνέγερση μνημείου στον Brooke. Στις σελίδες τοῦ τεύ-
» χους μας «Περιοδικά και Έφημερίδες» γράφομε γιά τό ώραϊο
» άγαλμα πού θά στηθεί στο μνημείο, έργο τοῦ Τόμπρου.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὑπάρχουν γιὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημείου Καίρινῃ καὶ Ἀθηναϊκῇ Ἐπιτροπῇ. Τώρα πρόκειται νὰ γίνῃ καὶ Ἀλεξανδρινῇ καὶ δὲν ἀμφιβάλλομε ὅτι γρήγορα θὰ συληχθῆι τὸ ποσὸ πὺ ὑπολείπεται γιὰ τὸ ἔργον. Ἐλπίζεται ὅτι ἡ ἀνέγερσιν θὰ γίνῃ τὸν ἐρχόμενον Ἰούλιον. Το ἔργον ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταλόγου τῶν ἐνθέρμων ὑποστηρικτῶν του τὸν κ. Βενιζέλο, πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν κ. Ράμσαιη Μακδόναλδ πρωθυπουργὸ τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ κ. Paul Vanderborcht διευθυντῆς τῆς «Lanterne Sourde» καὶ ἰδρυτῆς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὸ μνημεῖον Brooke ἔστειλε στὴ διευθύνουσα τὸ περιοδικὸν μας τὴν ἐκθεσιν τῆς ὡς τὰ τώρα δράσης του γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ὄρασιον αὐτοῦ ἔργου :

Ὁ φιλολογικὸς ὄμιλος «Lanterne Sourde» ποὺ ἰδρύθηκε στὶς Βρυξέλλες στὰ 1921 καὶ ἐργάστηκε καὶ στὸ Κάιρο γιὰ τὴν ἐγκάρδια συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν τῶν εὐρωπαίων καὶ αἰγυπτίων διανοουμένων σκέφθηκε νὰ τιμήσῃ τὴ μνήμην τοῦ νέου ἀγγλοῦ ποιητῆ Rupert Brooke, ποὺ πέθανε στὶς 23 Ἀπριλίου 1915, στὸ μεγάλο πόλεμον, καὶ τάφηκε στὸ νησί μας τῆ Σκύρου, στή-νοντάς του ἓνα μνημεῖον, στὸν βραχώδη σκυριανὸ λόφον. Τὸ ἔργον παίρνει τὴ σημασίαν ἑνὸς συμβόλου τῆς ποίησης καὶ ἔχει γιὰ σκοπὸν μιὰ συναδέλφωσιν φιλολογικὴν ἢ μᾶλλον ποιητικὴν. Ἐξέχοντες λογοτέχνες εὐρωπαῖοι, ἀμερικανοὶ καὶ αἰγυπτιωτὲς ἔλαβαν μέρος στὴν ἐκδήλωσιν αὐτήν. Ἀπτοὺς ἀγγλοὺς οἱ John Galsworthy, John Drinkwater, — ὁ Ἕλληνας ποιητῆς Καβάφης, οἱ βέλγοι ποιητῆς Albert Mockel, Thomas Braun, Georges Marlow, οἱ αἰγύπτιοι ποιητῆς Ahmed Chawky καὶ Khalil Moutran· οἱ γάλλοι λόγιοι Paul Valéry, André Gide, Georges Duhamel, André Maurois, Paul Morand, Jean Giraudoux καὶ ἄλλοι, ὁ ἑλβετὸς συγγραφέας Robert de Traz, καὶ ποιητῆς τῆς Ἰσπανίας, Ἀμερικῆς κλπ.

Τὸ ἀγαλμα θὰ εἶναι μπρούντζινον· οἱ χωρικὸι τῆς Σκύρου θὰ προσφέρουν ὃ μάρμαρον γιὰ τὸ βᾶθρον.

Στὴν Ἀθήναν ὁ τύπος ὑποστήριξε τὸ ἔργον καὶ ἀνοίξε καταλόγους συνεισφορῶν καὶ ἔτσι μαζεύτηκε ἓνα καλὸ ποσόν.

Ἐλπίζομε καὶ ἡ Ἀλεξανδρεία νὰ μὴν ὑστερήσει σ' αὐτὸν τὸν πᾶνηγυρισμὸ τῆς ποίησης